

"Várunk-Rád" Napköziotthonos Óvoda

Pedagógiai Program

Tartalomjegyzék

1. TÖRVÉNYI HÁTTÉR.....	3
2. AZ ÓVODA ADATAI	4
3. NEVELŐTESTÜLET-I HATÁROZAT.....	5
4. PEDAGÓGIAI HITVALLÁSUNK	6
5. HELYZETELEMZÉS	7
6. A PROGRAM CÉLJA, FELADATA, JELLEGZETESSÉGEI	14
6.1. KIEMELT FELADATOK TEVÉKENYSÉGI FORMÁK SZERINT	16
6.2. ESÉLYEGYENLŐSÉG BIZTOSÍTÁSA	17
6.3. TÁVLATI ELKÉPZELÉSEINK.....	18
7. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI	19
7.1. EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD KIALAKÍTÁSA	19
7.2. AZ ÉRZELMI NEVELÉS ÉS ERKÖLCSI NEVELÉS ÉS A SZOCIALIZÁCIÓ BIZTOSÍTÁSA	22
7.3. AZ ÉRTELMI ÉS EGYÉNI DIFFERENCIÁLT FEJLESZTÉS	24
7.4. AZ ANYANYELVI, ÉRTELMI FEJLESZTÉS ÉS NEVELÉS MEGVALÓSÍTÁSA	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
8. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉG FORMÁI.....	29
8.1. JÁTÉK.....	29
8.2. SPECIÁLIS MOZGÁSFEJLESZTÉS	32
8.3. MOZGÁSFEJLESZTÉS A MINDENNAPI ÉLETBEN	35
8.4. A KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE	37
8.5. KÖRNYEZETÜNK MENNYISÉGI ÉS FORMAI ÖSSZETEVŐI	40
8.6. RAJZOLÁS, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZIMUNKA.....	42
8.7. MESE, VERS, DRAMATIZÁLÁS	44
8.8. ÉNEK, ZENE, ÉNEKES JÁTÉK.....	46
8.9. MUNKA JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK	48
8.10. A TEVÉKENYSÉGEKBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS	50
9. NEMZETISÉGI NEVELÉS.....	55
10. GYERMEKVÉDELEM.....	57
11. KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEKEK NEVELÉSE	59
12. A CSALÁD ÉS AZ ÓVODA KAPCSOLATA	61
12.1. Az óvoda kapcsolat rendszere	63
13. A PROGRAM MŰKÖDÉSÉHEZ SZÜKSÉGES FELTÉTELEK	65
14. ÉRVÉNYESSEGI RENDELKEZÉSEK	66
15. FÜGGELÉK.....	67
16. LEGITIMIZÁCIÓS ZÁRADÉK.....	69

1. TÖRVÉNYI HÁTTÉR

- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
- Az intézményi Alapító Okirat
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 2/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 2/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- 3/2002.(II.15.) OM rendelet a közoktatás minőségbiztosításáról és minőségfejlesztéséről
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és gyámügyigazgatásról
- 255/2009.(XI.20.) Kormányrendelet a 137/1996.(VIII.28.) Kormányrendelet módosításáról
- Józsefvárosi Önkormányzat közoktatási, feladat-ellátási, intézményhálózat– működtetési és fejlesztési terve / intézkedési terv /
- A Józsefvárosi Önkormányzat Közoktatási Minőségirányítási Programja

2. AZ ÓVODA ADATAI

Az óvoda neve: „Várunk-Rád” Napközi Otthonos Óvoda (2008. augusztus 1-jétől)
1086 Budapest, Csobánc utca 5.

Telefonszáma: 06 1/ 3 340 569

Fenntartó neve: Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat
1082 Budapest, Baross utca 63-67.

Alapító Okirat száma: 439/2012. (XII.6.)

Óvodai csoportok száma: *alapító okirat szerint*

Óvodai férőhelyek száma: *alapító okirat szerint*

Okirat kiállítója: Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat Képviselő-testülete

OM azonosító: 034377

Az óvodai nevelés nyelve: *magyar*

Az óvoda világnézeti nevelés tekintetében: *semleges*

Az óvodában ingyenesen igénybe vehető szolgáltatás: *Ktv. 114. § (1) bek.*

/az óvodai foglalkozások (24.§1.bek.), szükség esetén logopédiai, dyslexia-megelőző foglalkozás, a sajátos nevelési igényű gyermekeknek napi két óra felzárkóztató foglalkozás, a gyermek rendszeres egészségügyi felügyelete, az óvoda létesítményeinek, eszközeinek használata az ingyenes szolgáltatások igénybevételéhez/

Az óvoda költségtérítéssel szolgáltatásai: *szülői igények alapján*

3. NEVELŐTESTÜLETI HATÁROZAT

A nevelőtestület 1998. szeptemberi értekezletén határozattal egyhangúan elfogadta, hogy a „Várunk-Rád” Napközi Otthonos Óvoda Pedagógiai Programjának alapjait az *Óvodai nevelés országos alapprogramja*, a *Nemzeti, Etnikai Kisebbség Óvodai nevelésének irányelve* és *Porkolábné dr. Balogh Katalin: Komplex prevenciós programja adja*, melyeknek nevelési koncepcióját szem előtt tartva készítettük el **óvodánk komplex korrekciós programját** – melynek egyik kiemelt eleme a **speciális mozgásfejlesztés**.

2004. április 13-án fenti határozatot megerősítette.

A testület a Pedagógiai Program bevalását folyamatosan nyomon követi, a szükséges kiegészítéseket megteszi.

4. PEDAGÓGIAI HITVALLÁSUNK

*Ha a gyerekek kritizálva élnek,
megtanulnak megbélyegzettnek lenni.
Ha a gyerekek ellenségeskedésben élnek,
megtanulnak veszekedni.
Ha a gyerekek kicsúfolva élnek,
megtanulnak szégyenlősnek lenni.
Ha a gyerekek megszegyenítve élnek,
megtanulják bűnösnek érezni magukat.
Ha a gyerekek toleráns légkörben élnek,
megtanulnak türelmesnek lenni.
Ha a gyerekek bátorítva élnek,
megtanulnak bízni.
Ha a gyerekek dicsérve élnek,
megtanulják megbecsülve érezni magukat.
Ha a gyerekek méltányosságba élnek,
megtanulják az igazságot.
Ha a gyerekek biztonságban érzik magukat,
megtanulnak hittel élni.
Ha a gyerekek megerősítve élnek,
megtanulják magukat szeretni.
Ha a gyerekek elfogadva és barátságban élnek,
megtanulják megtalálni a szeretetet a világban!*

(Dorothy Law Holte: Egy élet a kezében)

5. HELYZETELEMZÉS

Óvodakép:

A köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye az óvoda, mely biztosítja a gyermek *fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit* 3 éves kortól a gyermek iskolába lépéséig. A családi nevelés kiegészítésével az óvoda pedagógiai tevékenységrendszerével közvetetten *segíti az iskolás élethez, beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését.*

Célunk: érzelmi biztonságot nyújtó, kölcsönös *bizalmon* alapuló, de derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes óvodai légkör biztosításával a *gyermeki szükségletek* kielégítése.

A gyermek személyiségének fejlődését (*készségeinek, képességeinek kibontakoztatását*) életkoruknak és fejlettségüknek megfelelő, *egyéni képességeikhez igazodó* műveltségterületek közvetítésével érjük el.

Szem előtt tartjuk, hogy a gyermek alapvető (semmivel nem helyettesíthető) szüksége a játék.

Megalapozzuk a gyermekek *környezettudatos magatartását*, a megfelelő *pedagógiai tevékenységekkel és tárgyi környezettel.*

A nemzetiséghez tartozó gyermekek önazonosság megőrzését, erősítését az *óvodai nevelésben biztosítjuk*, ehhez igénybe vesszük a szülők és régi óvodásaink segítségét is. Intézményünk világnézetileg semleges álláspontot képvisel. Az óvodai nevelés intézményünkben magyar nyelven folyik.

Gyermekkép:

Pedagógiai Programunk, ahogyan az *Alapprogram is az egyedi személyiségből indul ki.*

Figyelembe veszi, hogy a *gyermek* fejlődő személyiség, egyénenként, életkoronként változó testi- és lelki szükségletekkel. Nevelésünk a gyermeki személyiség minél teljesebb kibontakoztatására irányul. A gyermek személyiségének kibontakoztatását meghatározza a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet. *Az optimális feltételekkel minden gyermek számára az egyenlő bánásmódot, hozzáférést biztosítjuk személyiségük kibontakoztatásához.* Kiemelten fontos számunkra, hogy a halmozottan hátrányos helyzetben lévő gyermekeknek segítsünk hátrányaik leküzdésében, jogaik érvényesítésében. Testben és lélekben egészséges, boldog, kiegyensúlyozott gyermekek tudnak önmagukkal és környezetükkel harmóniában élni.

Célunk: olyan gyermekek nevelése, akik érzelmileg gazdagok, környezetükben jól tájékozódnak, nyitottak, érdeklődők, önmagukat értékelni tudók, másokat elfogadók, együtt működők, környezetükben felfedezik. Az óvodáskor végére a *különbözőségeikkel* természetes módon éljenek együtt, és koruknak megfelelő mértékben legyenek empátikusak társaikkal.

Olyan biztonságos, derűs, nyugalmat adó, tevékeny óvodai élet, ahol a gyermek esélyt kap arra, hogy önmaga értékeit felismerhesse, hogy saját lehetőségeinek megfelelően a legmesszebbre eljusson az óvodai évek alatt.

Helyzetelemzés:

Óvodánkban igen nagyszámú a szociálisan hátrányos helyzetben lévő, nemzetiséghez tartozó gyermekek aránya. Körzetünkben zömmel átmeneti és szükséglakások vannak, magas a munkanélküli szülők száma, így óvodásaink többsége szociokulturális hátránnyal, az átlagszínvonal alatt él. Az otthoniingerszegény környezet hatására értelmi, érzelmi és szociális fejlettségük 1 – 1,5 éves lemaradást mutat. Éppen ezért **elsődleges feladatunk** nem a prevenció, hanem **a korrekció**. Tapasztalataink alapján a szülők eltérő normákkal rendelkeznek, ehhez járul az alacsony iskolai végzettség, ami nagymértékben meghatározza nevelési módszereiket. Óvodakezdekskor a legtöbb gyermek nem rendelkezik alapvető higiéniai szokásokkal. A beszoktatás során a beilleszkedési nehézségek abból adódnak, hogy nem alakult ki rendszeres életritmusuk (étkezés, alvás), nincsenek, illetve mások a szülői elvárások - melyeknek meg kellene felelniük. Otthon kis koruktól kezdve keveset mozognak, mivel kis lakásokban élnek többedmagukkal. Az eltérő követelmény, illetve normarendszer miatt, szélsőségesek érzelmeik, nem képesek uralkodni rajtuk, alkalmazkodó képességük nem alakult ki.

Jövőképünk:

Az élményt nyújtó, érték közvetítő, együttérző, segítő pedagógia megvalósítása. A gyermekek személyiségének sokoldalú fejlesztése, a lassabban fejlődő, különböző részképesség lemaradással küzdő gyermekek fejlődésének szakszerű segítése. Az ehhez szükséges személyi- és tárgyi feltételek biztosítása.

Személyi feltételek:

Pedagógusok:

A testület minden tagjától elvárjuk, hogy részt vegyen továbbképzéseken, melyek a Pedagógiai Programban meghatározott feladatok megvalósítását segítik. Az óvodapedagógusok többsége több éve dolgozik óvodánkban, munkájukat az elhivatottság, gyermekközpontúság jellemzi.

Pedagógusaink a törvényben meghatározott végzettség mellett, további képesítésekkel is rendelkeznek, melyet az óvodai élet mindennapjaiban hasznosítanak is.

Mintát jelentenek a gyermekek számára az elfogadó, segítő, támogató attitűdjükkel. Az óvodai alkalmazottak összehangolt munkája segíti az óvodai nevelés eredményességét hogy, óvodánkban a befogadó, inkluzív nevelés valósuljon meg. Feladatunk közé tartozik a nemzetiségi nevelés célkitűzéseinek megvalósítása is. Szakmai szempontból az óvodapedagógus a kulcs-szereplő az óvoda teljes nyitva tartása alatt.

Pedagógiai munkát segítő és technikai dolgozók:

A csoportok munkáját **dajkák, óvodatitkár és pedagógiai asszisztensek** segítik. A dajkák jelentős számban szakképzettek, *összhangban* dolgoznak az óvodapedagógusokkal a nevelés eredményessége érdekében.

Tárgyi feltételek:

Az óvoda a belső Józsefvárosban, 1934-ben épült. Alapítója Horthy Miklósné, szegény sorsú gyermekek számára építtette (70 gyermeknek). Abban az időben az egyik legkorszerűbb óvodának számított: külön konyha, ebédlő, fektető, zuhanyozó, foglalkoztató és fedett szín állt a gyermekek rendelkezésére. Alapító Okiratunk meghatározza, hogy óvodánk 5 csoportos, azonban csak 4 csoporttal működik.

- A **kiszolgáló helyiségek** nem korszerűek (az emeleti mosdóban az illemhelyiségek elválasztása nem megfelelő, a gyermekeknek nem biztosított az intimitás), számuk és méretük a felvehető gyermekek számához képest kevés. Rugalmas időbeosztással, napirenddel biztosítjuk a csoportok zavartalan életét.

- Elkülönített **öltözőhelyiség, 4 csoport számára biztosított**. A földszinten és az emeleti folyosón önálló öltözőket tudunk kialakítani két-két csoportnak. Az öltözőszekrények felújítása, korszerűsítése megtörtént.
- A **csoportok önálló szekrényel rendelkeznek**. Ezekben tárolják a csoportban mindennap használatos eszközöket (festékeket, színes papírokat, képeket, anyagokat, stb.).
- **Tornaszoba** az egyik csoportszobából kialakított helyiség. Itt történik a speciális mozgásfejlesztés, és a mozgás foglalkozás. Programunkban kiemelten kezeljük a gyermekek mozgásigényének kielégítését, egészséges életmódra nevelését, ezért **nagyon széles eszköztárral rendelkezünk a mozgásfejlesztéshez**. Folyamatos felújítása, korszerűsítése mindig szükséges.
- **Közös szertár-szekrényben** található a foglalkozásokhoz szükséges eszközök.
- **Könyvtár** korszerűsítése szükséges, (új szakkönyvek beszerzése által), külön helyiségben található, de minden csoportban fellelhetők (a napi munkához szükséges) mesekönyvek és szakkönyvek.
- A **fedett szín** az esős, sáros időszakban a levegőzést biztosítja. A nyári időszakban a gyermekek itt reggeliznek, ebédelnek, uzsonnáznak.
- Az **udvarban** 1 fém íves mászóka, 1 homokozó, mobil eszközök (hintalovak, rotikom) 2 db rugós játék, 1 csúszdás vár, gumikerekek, 1 kombinált fa játszóeszköz, 1 fém korlát, 1 fém kettős korlát van.
- A korszerű balesetvédelmi előírásoknak megfelelnek eszközeink, de az udvar burkolata csak részben. Az udvar területe ennyi gyermek számára nem elegendő, ezért az **udvari játék rendje meghatározott**, a csoportok váltott időben tartózkodnak kint. A különböző mozgásfejlesztő eszközök biztosítják a gyermekek egészség megőrzését, mozgásuk *fejlődését*.
- Az óvoda foglalkozási és szemléltető eszközök tekintetében jól ellátott.
- A mozgásfejlesztő eszközeink sokoldalúak, korszerűek, folyamatos fejlesztését szükségesnek tartjuk.
- A finommotoros készség fejlesztéséhez szükséges (minőségi) eszközöket rendszeresen frissítjük, korszerűsítjük (pl. origamihoz színes papírok, festékek, különböző technikák alkalmazásának megismeréséhez anyagok, eszközök).

- A tárgyi feltételek, eszközök biztosítása, folyamatos. Fejlesztése, karbantartása az óvodavezetés feladata. *A Pedagógiai Program megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel rendelkezik az óvoda.*
- A csoportszoba berendezése és díszítése tükrözi az óvodapedagógus esztétikai érzékenységét.

A gyermekek a játékhoz, ábrázoláshoz, mozgáshoz használt eszközöket a nap folyamán, szabadon használhatják. A gyermekek számára hozzáférhető helyen található, figyelembe véve a biztonságot.

Az óvoda adottságait maximálisan kihasználva próbáljuk biztosítani az alkalmazottak munkájához a megfelelő környezetet. A szülőket, ha szükséges nyugodt körülmények között tudjuk fogadni a nevelői szobában.

Az óvodai élet megszervezése:

Napirend:

A gyermek egészséges fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend biztosítja a feltételeket a megfelelő időtartamú tevékenység formák megtervezéséhez. A rendszeresen visszatérő ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermekeknek. A napirendünket a folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Figyelembe veszi a *gyermekek egyéni szükségleteit*, az óvodáskor fő tevékenységi formáját, a *játékot kitüntető szerepének* megfelelően jeleníti meg.

Minden tekintetben óvodánk helyi szokásaihoz, igényeihez igazodik.

IDŐPONT	TEVÉKENYSÉG
6-7 óráig	Az ügyeletes csoportban szabad játék tevékenység.
7-9.25	Szabad játék, közben kezdeményezés, a tornaszoba beosztásának megfelelően mozgásfejlesztés. A reggeli a mosdó helység kevés száma miatt különböző időben. Előtte, utána tisztálkodás
9.25-11.45	A helyi adottsághoz igazodva 2 csoport az udvarra megy játszani, előtte öltözködés, a másik 2 csoport a teremben marad játszani. A szabad játék közben kezdeményezés, a torna szoba beosztásának megfelelően fejlesztő torna.
kb. 10.30	A 2 csoport helyet cserél, minden csoport tisztálkodik, öltözködik. A nagyobb csoportok sétálni mennek.
11.45-12.30	Tisztálkodás, ebéd, tisztálkodás, ágyazás
12.30-14.45	Mesélés, pihenés, ágyazás.
14.45-16.30	Tisztálkodás, uzsonna, tisztálkodás, szabad játék hazamenetelig.
16.30-17.30	Az ügyeletes csoportban játék, hazamenetel.

Hetirend:

Biztosítja minden korcsoportnak a megfelelő időt, a *differenciált, párhuzamosan végezhető tevékenységek szervezéséhez.*

Kezdeményezett tevékenységek: vers, mese; ének, zene, énekes játék, tánc; rajzolás, festés, mintázás, kézimunka; mozgás; külső világ tevékeny megismerése; munka jellegű tevékenység.

Kötelező tevékenységek: mozgás és óvodánk speciális mozgásfejlesztése.

Tervezés:

Az óvodapedagógusok nevelési és ismeretszerzéshez készítenek tervet, és *nyomon követik a gyermekek egyéni fejlődését.*

Nevelési terv: minden korcsoport készít beszoktatási- visszaszoktatási tervet. Az év során háromszor, háromhavi tervet, a gyermekek életkorának megfelelően. A nyári terv minden gyermekre vonatkozó.

Fejlesztési terv: év elején minden óvodapedagógus feljegyzést készít a csoportjába járó összes gyermekről a megadott szempontok alapján. Ennek megfelelően elkészítik és rögzítik a hetitervben az egyénre szabott differenciált fejlesztési terveket.

Egyéni fejlettség nyomon követése: Tartalma:

- Anamnézis lap (családi háttér megismerése),
- Gyermek emberrajza fél évente,
- Helyi mérő program,
- Fejlesztendő területek meghatározása, intézkedés, értékelés.

A gyermek egyéni fejlettségének értékelése:

- Mérés 5 éves kortól,
- Fejlesztendő területek meghatározása, intézkedés, értékelés.

6. A PROGRAM CÉLJA, FELADATA, JELLEGZETESSÉGEI

Programunk célja:

A gyermekek személyiségének harmonikus, sokoldalú fejlesztése. A szociálisan hátrányos helyzetű, főleg a nemzetiséghez tartozó - lassabban fejlődő vagy fejlődésében elmaradt, különböző részfunkció zavarral küzdő - gyermekek testi, lelki szükségleteinek kielégítése, érzelmi, szociális és értelmi fejlesztése.

Feladatunk:

Az élményt nyújtó, érték közvetítő, együttérző, segítő pedagógia megvalósítása. Derűs, nyugodt, szeretetteljes, barátságos légkör biztosítása. A gyermekek fejlesztése, felzárkóztatása tudatosan építve a nemzetiségi kultúra közötti különbségekre és hasonlóságokra. A szülőkkel való szoros kapcsolattartás, az eltérő szokás- és normarendszer elfogadása, elfogadtatása. Az esélyegyenlőség biztosítása. Az egészségmegőrzés, valamint a környezettudatos magatartás szokásainak kialakítása.

A program tartalmának jellegzetességei

Kiemelten kezeljük:

- egészséges életmód-, valamint a környezettudatos magatartás kialakításához szükséges ismeretekkel való ismerkedést,
- az érzelmi és erkölcsi nevelést és a szocializáció biztosítását,
- gyermekek természetes mozgásigényének kielégítését.
- anyanyelvi-, értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítását.

A gyermeknek elsődleges tevékenysége a **mozgás** és a **játék**. Programunk a játékra, mint a gyermek elsődleges tevékenységére épül, jellegzetességeit felhasználjuk egész nevelőmunkánk és speciális mozgásfejlesztésünk során. A harmonikus és nyugodt légkör biztosításával a család és az óvoda pozitív érzelmi kapcsolatának, együttműködésének kialakítása és erősítése szükséges. Tapasztaljuk, hogy a nemzetiségi családokban az **érzelmi nevelés a legfontosabb**, ezért nevelési hitvallásunk is ehhez igazodik. A szülőkkel való beszélgetéseink, felméréseink eredménye szerint, a körzetünkben lakó cigány családok nem igénylik a cigány nyelven való oktatást, kulturális hagyományaik ápolását. A szülő elsődleges

igénye, hogy segítsük gyermekét hátrányai leküzdésében, a közösségbe való beilleszkedésben. Szem előtt tartjuk, hogy az óvodás gyermekek személyiségfejlődését meghatározó tényezőnek mozgékonyágukat, mozgásos aktivitásukat kell tekintenünk. Az egész nap folyamán biztosítjuk gyermekeink számára a megfelelő helyet és eszközöket a mozgásos tevékenységekhez (teremben és szabadban egyaránt).

6.1. KIEMELT FELADATOK TEVÉKENYSÉGI FORMÁK SZERINT

Nevelés	Kiemelt feladatok
Egészséges életmód kialakítása	Már a kiscsoportosok is ismerkednek a fogmosás technikájával. Lehetőség szerint több mozgáslehetőség biztosítása a szabadban. A szülők intenzív bevonása az egészséges életmód szokásainak kialakításba (gyümölcs-zöldségnapok, párástók, tanácsadás, stb.). Nyári időszakban mosdás az udvari játék után.
Érzelmi nevelés és erkölcsi nevelés és a szocializáció biztosítása	A szokások, szabályok következetes betartása, érzelmi biztonság megteremtése, szülők felvilágosítása, nyugodt, szeretetteljes légkör biztosítása. A rossz tapasztalatok feldolgozása pl. szerepjátékokkal. Biztonságérzet kialakítása.
Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	Anyanyelvi játékok tudatos alkalmazása, (segédanyag a csoportokban). A fejlesztőpedagógia módszereinek tudatos alkalmazása. Élménynyújtás, tapasztalatszerzés.
Játék	A szabadjáték és a szerepjáték lehetőségeinek kihasználása, eszközök, ötletek, minél több tapasztalat szerzési lehetőség biztosítása.
Vers, mese	A gyermekek fejlettségének megfelelő irodalmi anyagok, mesék, versek gyűjtése, a közös értékeknek megfelelő roma irodalmi művek gyűjtése, megismertetése.
Ének, zene, énekes játék, tánc	Az óvodai hagyományoknak megfelelő zenepedagógia megvalósítása. A roma kulturális hagyományok megismertetése, hangszerekkel való ismerkedés.
Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	A csoportok rendelkezésére álló kidolgozott program segédeszközként való alkalmazása, a cigány kultúra sajátosságainak beépítése (szín és forma világ).
A külső világ tevékeny megismerése	Környezeti kultúra alapozása. Változatos, közvetlen tapasztalatszerzés, a rácsodálkozás „aha” élmény biztosítása.
Mozgás	Speciális mozgásfejlesztés, a gyakorlatok tudatos beépítése a foglalkozásokba, a mindennapi testnevelésbe.

6.2. ESÉLYEGYENLŐSÉG BIZTOSÍTÁSA

- meg kell győznünk a szülőt az óvodai nevelés fontosságáról. Programunk tapasztalatai mutatják, hogy ott a legeredményesebb a fejlesztés, ahol a gyermek 3 évet járt óvodába,
- nyílt hetet és játszónapokat szervezünk, hogy az újonnan érkező gyermekek óvodakezdés előtt megismerkedjenek az óvoda alkalmazottaival, légkörével, játékaival. Ez segíti az óvodai életbe való beilleszkedést, szülő beszoktatást,
- "a cigány családban felnövekvő gyermek születésénél fogva más szokás - érték - normarendszert kap, mint más családok gyermekei. Ezek a szokások meghatározzák életútját, és összehasonlítva a többi gyermekkel, megnehezítik az iskolába való beilleszkedését..." (Choli Daróczi József),
- az óvodapedagógus kiemelt figyelmet fordít azokra a gyermekekre, akiknek fejlődését negatív környezeti hatások, hátrányok gátolják, jelzi a gyermekvédelmi felelősnek,
- szem előtt tartja, hogy óvodáskorban a hátrányok a gyermek érzelmeit érintik (pl.: szeretet, a gondoskodás hiánya, durva illetve elutasító bánásmód, stb.),
- az óvodapedagógusok segítik a szülőket, hogy az óvodai élet szabályait megismerjék, beszélgetések során segítséget kapjanak a gyermeknevelés kérdéseire,
- foglalkozásainkat kötetlen formában, differenciáltan szervezzük,
- öt éves kortól az óvodapedagógusok fejlesztő munkáját felzárkóztató óvodapedagógus segíti a gyermekek egyéni fejlettségmérésével,
- az eredményeket az egyéni fejlesztések tervezésében figyelembe veszik az óvodapedagógusok,
- 5 éves gyermekek a felzárkóztató óvodapedagógus felmérése után szükség szerint a csoporton kívül vesznek részt játékos egyéni fejlesztő foglalkozáson,
- kiemelt figyelmet kapnak a hátrányos helyzetű ill. halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek,
- szükség esetén a megfelelő szakember is részt vesz az óvodai életben (különleges bánásmódot igénylő gyermekek esetében).

6.3. TÁVLATI ELKÉPZELÉSEINK

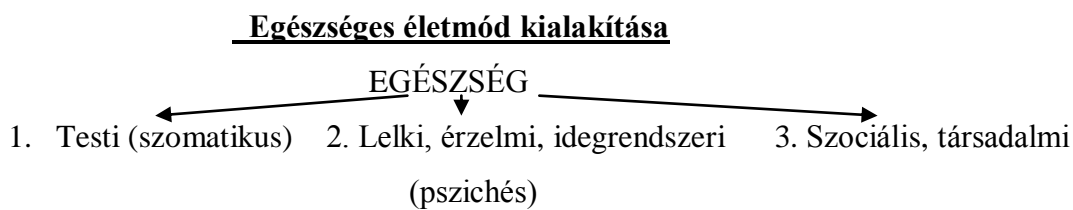
- Tekintettel a nagyszámú, egyéni differenciált fejlesztésre szoruló, érzelmileg és szociálisan is hátránnyal „induló” gyermekekre, a sikeres pedagógiai munkavégzés feltétele, a felzárkóztató óvodapedagógus, és gyógypedagógus- logopédus területen való továbbképzések támogatása.
- Meglévő szakemberek megtartása.
- További szakemberek képzése.
- További szakemberek bevonása.

7. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

7.1. EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD KIALAKÍTÁSA

Az egészség fejlesztés célja: az egészségnevelés során a gyermek testi-lelki egészségének megőrzése, megóvása, védelme, edzése, fejlődésének elősegítése, szükségleteinek kielégítésével a jó közérzetük biztosítása.

feladata: optimális életritmus kialakítása, életkorukhoz igazodó *napirend kialakításával*, egészséges életmód szokásainak, szabályainak megtanítása, elfogadtatása, mozgásigény kielégítése.

Az egészség óvodás korban is szomatikus, pszichés és szociális megelégedettséget, harmóniát jelent.

A gyermek egészségi állapotát jelentősen befolyásolja életmódja.

- A nemzetiséghez tartozó családok nevelésére a következetesség, a követelmény állítása nem jellemző. A családi nevelés jellegzetessége az elfogadás, ráhagyás. Ezért okoz problémát az óvodai követelményeknek való megfelelés (időrend, szabályok, szokások betartása).
- Az óvoda feladata a helyes életritmus kialakítása. A napirendet rugalmassá alakítottuk, hogy a lehetőséghez képest alkalmazkodjon a családok életviteléhez. A rugalmas napirenden belül vannak állandó tevékenységek, amelyek meghatározott időrend, ill. sorrend szerint következnek egymás után.
- A családok többsége komfort nélküli lakásban él, így az óvodára hárul a feladat, hogy a mosdóval és annak használatával megismertesse a gyermekeket.
- Gyermekeink nagy része, jelentős szociokulturális hátránnyal érkezik az óvoda közösségébe. Az otthoni higiéniai szokások gyakran nem megfelelőek, így az óvodába

lépő gyermekeket az óvoda dolgozóinak kell megtanítani pl. kezet mosni, fésülni, fogat mosni, orrot fújni stb.

- Az egészség megőrzésnek feltétele a helyes (réteges) *öltözködés*, illetve az időjárásnak megfelelő ruházat, a teremben és az udvaron egyaránt. Feladatunk: az öltözködés helyes sorrendjének megtanítása, a komfortérzetnek megfelelő öltözködés szokásának kialakítása, a *szülők meggyőzése* ennek helyességéről.
- Kihhasználva óvodánk helyi adottságát (fedett szín áll a rendelkezésünkre) a levegőztetés az őszi - téli csapadékos időszakban is biztosított. Így a levegővel való edzés is biztosított. Gyermekeink alacsony tűrőképessége miatt (nehezen viselik a tömeget, zsúfoltságot), a hideg évszakokban az udvari tartózkodást folyamatosan, két turnusban oldjuk meg.
- Nyáron a gyermekek minden idejüket a szabadban töltik (étkezések, játék). Pancsolással, mosdatással, napozással biztosítjuk a gyermekek komfortérzetük javítását.
- A napirendben meghatározott biztos pont az *étkezések* ideje. Az ezzel kapcsolatos megfelelő kulturális szokások, szabályok kialakítása az óvoda pedagógus feladata. Folyamatos, következetes odafigyelést igényel. Visszatérő feladat, hogy minden ételt kóstoljanak meg a gyerekek (az otthoni étrend gyakran egyoldalú, sokan csak az óvodában esznek főtt ételt). Több folyadékot (elsősorban vizet) fogyasszanak!
- Minden csoportban javasoljuk a szülőknek a „gyümölcs-zöldségnap”-ot, amikor 1 – 2 idény gyümölcsöt, zöldséget hoznak a gyermekek, amit a csoportban közösen fogyasztanak el. A szülőket igyekszünk meggyőzni, hogy vitaminban gazdag élelmiszerekkel (gyümölcssel, zöldséggel) ünnepeljük meg a gyermekek születés- és névnapját. Jeles napokon szintén ezt a szokást alakítjuk ki. Az egészséges „nassolás” a gyermekek fogainak megóvását is segíti, ennek érdekében már a kiscsoportosok is próbálkoznak a fogmosással.
- Az óvodai napirendben másik biztos pont a pihenés. Feladat, hogy kialakítsuk, megteremtjük a feltételeit a nyugodt, feszültségmentes pihenésnek, és ennek a fontosságáról meggyőzzük a szülőket.
- Az egészségesebb környezet biztosítását szolgálják a csoportokban a levegő tisztító-párásító gépek, hatásuk érezhetően javítja a légzési problémákkal küszködő gyermekek pihenését.

- *Betegség megelőzés* az egészség megőrzés egyik fontos mérföldköve. Ennek feladatai a higiéniai szabályok következetes betartatása, (orrfújás, réteges öltözködés). Mindezek azonban csak a *szülőkkel közösen együtt működve* valósulhatnak meg. A *lelki egészség* védelme szintén fontos, de ez csak a szülők felvilágosításával, illetve megfelelő szakemberek bevonásával lehetséges.
- Pozitív viselkedési szabályok elsajátítása, ezek betartása az őket körülvevő környezetben (óvoda, játszótér, séta, kirándulás stb.).

Az óvodapedagógus feladatai:

- ✓ kísérje figyelemmel a gyermekek egészséges testi fejlődését (érzékszervek tökéletes működése, helyes testtartás, lábstatikai elváltozások, mozgás összerendezettség),
- ✓ legyen következetes a testápolás, kulturált *étkezés, öltözködés* szokásainak, szabályainak betartatásában, ellenőrzésében,
- ✓ egészséges, balesetmentes és biztonságos környezet biztosítása,
- ✓ a gyermekek egyéni fejlettsége szerinti differenciált segítségnyújtás,
- ✓ az óvodai szokás és szabályrendszerek összehangolása a családi nevelés szokásaival, szülőknek segítségnyújtás, ha kell tanácsadás,
- ✓ pozitív önértékelés kialakulásának elősegítése.
- ✓ a gyermekek testi-lelki-szociális szükségleteinek kielégítésével a jó közérzetük biztosítása,
- ✓ a gyermekek életkorának megfelelő *napirend összeállítása*,
- ✓ a gyermekek *környezetvédő szemléletének* alakítása (élő és élettelen környezet), a helyes viselkedési minták erősítése, közvetlen környezetük szépítése, együtt tevékenykedés (palántaültetés stb.) élményt és értéket közvetítve: „ők” is tehetnek a környezet szépítése érdekében.

Munkánk akkor sikeres, ha a gyermek:

- ✓ saját testápolását képes megfelelően önállóan elvégezni,
- ✓ tudja megfelelően használni az eszközöket (szappan, körömkefe, törölköző, zsebkendő, toalettpapír, fogkrém, fogkefe),

- ✓ szokásává válik a kulturált étkezés igénye (evőeszközök és szalvéta helyes használata), rögződik a terítés sorrendje,
- ✓ képes megítélni a számára megfelelő ételmennyiséget,
- ✓ önálló az öltözködésében, komfortérzetének megfelelően változtat öltözékén,
- ✓ tevékenyen részt vesz és igényévé válik környezetének védelme, rendezése, tisztán tartása.

7.2. AZ ÉRZELMI ÉS ERKÖLCSI NEVELÉS ÉS A SZOCIALIZÁCIÓ BIZTOSÍTÁSA

Az érzelmi nevelés célja: kiegyensúlyozott gyermekek nevelése, segítve a társadalmi környezetbe való beilleszkedését, illetve a hazaszeretet és a szülőföldről való kötődés,

feladata: megfelelő tolerancia kialakítása önmaga és a környezet iránt, *önkifejezés, önérvényesítés differenciálódjon.*

Óvodás korban a viselkedést az *érzelmek irányítják*. A cigány családoknál erősek a családi kötelékek. Érzelmek könnyen kiválthatóak, ám változékonyak és gyorsan el is múlnak.

Az érzelmek bipolárisak, gyakoriak a szélsőséges, hirtelen hangulatváltások. Indulataikat nehezen tudják kordában tartani, pedig az iskolába készülõ gyermek érzelmeinek fejlõdésében meg kell mutatkoznia az akaratlagos szabályozásnak. Az erkölcsi-szociális érzelmek a szocializáció folyamatában alakulnak ki. A gyermek és a szülõ is ismerje meg, majd sajátítsa el az óvoda *szabály és szokásrendszerét*. Kezdetben a szeretet elvesztésétõl való félelem motiválja a szabály betartására, késõbb ezt felváltja a szabálytudat. Ez a szabály- és szokásrendszer /pl. naposi munka, szabályjáték stb./ és az együttes élmény erõsíti az óvodások közötti pozitív érzelmi kapcsolatot, valamint lehetõséget ad azok bővítésére. Nehézséget okoz, hogy a gyermek óvodába lépésekor már rendelkezik valamilyen szabály és szokás ismeretével, és ezek (olykor) eltérnek az óvodáétól. Ezért fontos a szülõkkel való szoros együttmûködés, hiszen az óvodában történõ másodlagos szocializációs folyamat ráépül a családi szocializációra. Ennek eléréséhez sok türelemre, tapintatra és kompromisszumra van szükség. A szocializáció során alakuljon ki bennük, hogy nem vagyunk egyformák. *Tiszteljék egymást különbözõségükben is*. Az empátia fejlõdését, valamint az erkölcsi ítéletek differenciálódását mesékkel, dramatizálással, drámajátékokkal segítjük elõ. Az

*óvodapedagógus-dajka modellnyújtó szerepe az erkölcsi- szociális érzelmek fejlődése terén különösen fontos. Az óvoda más alkalmazottainak megjelenése, viselkedése, kommunikációja bánásmódja is hat a gyermekekre. Ezért elengedhetetlen, hogy a munkatársak is példa értékűen viselkedjenek, nyilvánuljanak meg. Az intellektuális érzelmek elsősorban a kíváncsiság és a fokozódó tudásvágy következtében alakulnak ki, majd fejlődnek tovább. A séták és különböző tevékenységek során sikerélményben lesz része a gyermeknek, és fokozatosan megjelenik a felfedezés, ráismerés, alkotás öröme. Formálódik a kitartása, kialakul feladattudata. A tevékenységek során kudarc is érheti a gyermeket, aminek kulturált feldolgozásában szerepet játszik az akaratlagos szabályozás. Ennek a frusztrációs toleranciának a kialakulása a *halmozottan hátrányos helyzetű* gyermekeknél jóval később várható, mint másoknál. A folyamat meggyorsítása érdekében fontos szerep jut a differenciált bánásmódnak és fejlesztésnek. Kiemelten kell kezelniük a *szülőföldünkhöz* való kötődést, erre kiváló alkalmat nyújtanak az ünnepélyek, megemlékezések megtartása, mely díszítésben, öltözködésben is jelzi a hazaszeretet fontosságát*

Az óvodapedagógus feladatai:

- ✓ folyamatos modellnyújtás, szóban és tettben egyaránt
- ✓ tisztelje, becsülje szociokulturális hátterét
- ✓ meleg, *szeretetteljes, kiegyensúlyozott légkör* kialakítása (*gyermek-gyermek, gyermek-felnőtt között*), *pozitív attitűd*,
- ✓ a feszültség oldása, lehetőség biztosítása a mindenkori érzelmek feldolgozására a játékban,
- ✓ fejlessze a gyermek együttműködési, kooperációs és kommunikációs képességét,
- ✓ *erősítse az összetartozás érzését,*
- ✓ a baráti kapcsolatok alakulásának támogatása,
- ✓ *segítse a gyermekeket a különbözőségek elfogadásában,*
- ✓ problémahelyzetek teremtése az erkölcsi ítéletek gyakorlása érdekében,
- ✓ a felállított szabályok következetes betartatása,
- ✓ segítse az én tudat alakulását és szociális érzékenységének fejlődését,

- ✓ felismerje a sérült, hátrányos helyzetű, *halmozottan hátrányos helyzetű*, valamint a kiemelkedő képességű gyermekeket és szükség esetén megfelelő szakember segítségét is igényelje,
- ✓ ünnepek, hagyományok ápolása segítségével *ismerje meg szűkebb, tágabb környezetét (szülőföldhöz való kötődés alapja)*,

Munkánk sikeres, ha a gyermek:

- ✓ elfogadja önmagát és képes az érzelmein uralkodni,
- ✓ kialakul kudarctűrő képessége,
- ✓ kialakul felelősségérzete, feladattudata, kitartása, szabálytudata,
- ✓ kialakul önállósága, önértékelő törekvése,
- ✓ kialakul a környezet elvárásaihoz való alkalmazkodó képessége.

7.3. AZ ANYANYELVI, AZ ÉRTELMI FEJLESZTÉS ÉS NEVELÉS MEGVALÓSÍTÁSA

a. Az anyanyelvi fejlesztés célja: a megismerési folyamatok és a gondolkodás fejlődéséhez szükséges nyelvi fejlettség elérése,

feladata: tiszta hangképzés, a pontos artikuláció, szókincsbővítés, passzív szókészlet aktivizálása, egyszerű fogalmak kialakítása. Helyes mondatszerkesztés, egyszerű mondatokkal.

A gyermekeink beszéd- és kommunikációs képessége a család szocializációjának függvénye, mely nagyban befolyásolja a gyermek ismereteit. A beszéd az önkifejezés eszköze, ezért fontos az anyanyelvi nevelésben a szókincs bővítése, a sajátos nyelvi formák átalakítása, a nyelvtanilag helyes beszéd. Az anyanyelvi fejlesztés csak akkor eredményes, ha figyelembe veszi az óvodáskorú gyermek életkori sajátosságait (érzelmi töltés, kötődés, játékoság, mozgásigény, az ismeretek többoldalú megközelítése különböző érzékszervek segítségével).

Az anyanyelv elsajátításának két fontos összetevője van: az *artikulációs* és a *percepció*s bázis.

- Mivel nagyon sok a beszédhibás gyermek, ezért különösen fontosak azok a gyakorlatok, melyek a beszédszervek megerősítését segítik elő (helyes légvétel, száj-, nyelv-, ajak-, fűvő-, és szívógyakorlatok). Kiscsoportos kortól kezdve, folyamatosan gyakoroltatjuk, játszuk ezeket (segédanyag minden csoportban megtalálható). A percepció s bázis fejlettségétől függ, hogy a kisgyerek képes-e a hallott hangsorok felismerésére és a szavak, mondatok megértésére. A beszédészlelésben bekövetkező zavar a szókincs, ill. az értelmi fejlődés nagyfokú lelassulását okozza.

Az anyanyelvi nevelés az egész napon végighúzódó feladat- minden *tevékenységi formában* megvalósítható. Az anyanyelv *ismeretének, szeretetének, megbecsülésének* az alapja, hogy a gyermek szívesen beszéljen, szívesen vegyen részt a különböző kommunikációs helyzetekben. Ez csak abban az esetben alakul ki, ha a gyermek érzi, hogy meghallgatják, odafigyelnek rá, *támogatják*. A gyermek természetes beszéd-és kommunikációs kedve csak pozitív érzelmi megerősítés mellett (*javítgatás elkerülésével*) beszélő környezetben alakulhat ki.

Az óvodapedagógus feladata:

- ✓ foglalkozzon differenciáltan a nyelvileg hátrányos helyzetű, fejlesztendő és a kiemelkedően fejlett gyermekekkel,
- ✓ kommunikációs készsége legyen követendő modell a gyermek és a szülő számára,
- ✓ a mindennapi életbe beépített nyelvi játékokkal folyamatosan bővítse szókincsüket.
- ✓ az anyanyelvi neveléssel készítse elő az óvodapedagógus a gyermeket az irodalmi élmények befogadására.
- ✓ a verbális és nonverbális kommunikáció összhangban legyen.
- ✓ ösztönözze a gyermekek beszédét.

A logopédus feladata:

- ✓ középső csoportban a gyermekek beszédének vizsgálata,
- ✓ logopédiai foglalkozáson a gyermekek beszédhibáinak javítása, korrekciója,
- ✓ az óvodapedagógusoknak tanácsadás, beiskolázás előtt a gyermekek kontroll vizsgálata, ha szükséges logopédiai jellemzése.

Munkánk akkor sikeres, ha a gyermek:

- ✓ képes mondatokban kifejezni gondolatait,
- ✓ mondat szerkesztése grammatikailag helyes,
- ✓ a beszéd a gyermek környezetével való érintkezésnek, önkifejezésnek, gondolkodásának legfőbb eszközévé válik.

b. Az értelmi fejlesztés és nevelés célja: a gyermek *meglévő tapasztalatára, élményeire, ismereteire épülő további élmények*, változatos tapasztalatok szerzése *az őt körülvevő* természeti és társadalmi környezetről.

feladata: a megismerési folyamatokhoz és a gondolkodáshoz szükséges jártasságok, képességek, készségek kialakítása. Az ismeretek rendszerezése, bővítése-ezek *gyakorlása különböző tevékenységekben, élethelyzetekben.*

Játék során ismerkedik a gyermek a világgal, tárgyakkal, a tárgyak tulajdonságaival. Kísérletezéssel tapasztalatokat szerez, tanul. A tapasztalat, felfedezés, örömezt, sikerélményt okoz és ez öngerjesztő folyamat. Minél több a sikeres tapasztalat, annál nyitottabb a gyermek a környezete felé érdeklődik, és ez által újabb ismereteket, tapasztalatokat szerez. Az *élmény* alapú tapasztalatszerzésben fontos szempont, hogy természetes környezetben ismerkednek meg az őket körülvevő világgal. Érzékszerveik működése pontosabb lesz, annak eredményeként észlelésük, megfigyelésük megbízhatóbbá válik, fejlődik értelmi képességük (beszédbeli és logikai teljesítőképességük).

A megismerési folyamat annál tökéletesebb, minél több érzékszerv kapcsolódik az érzékeléshez. Az óvodás gyermek gondolkodása konkrétumokhoz kötődik, a szemléletes cselekvő és szemléletes képszerű szintek jellemzik.

- Ismereteiket főként átéléses tapasztalások útján bővítjük.
- A dramatizálás, drámajáték, szimulációs játék, illetve mindaz, amit a gyermek szívesen és önként vállal, beépíthetők az értelmi fejlesztés folyamatába. A gyermekészre sem veszi, hogy tanul, „csak játszik”.
- Foglalkozásainkat kötetlen formában, differenciáltan szervezzük.
- Ötéves kortól az óvodapedagógusok fejlesztő munkáját felzárkóztató óvodapedagógus segíti a gyermekek egyéni fejlettségmérésével.
- Az eredményeket az egyéni fejlesztések tervezésében figyelembe veszik az óvodapedagógusok.
- Az 5 éves gyermekek a felzárkóztató óvodapedagógus felmérése után, szükség szerint a csoporton kívül vesznek részt játékos egyéni fejlesztő foglalkozáson.

Az óvodapedagógus feladata:

- ✓ élményszerzési lehetőségek biztosítása,
- ✓ megfelelő szokás és szabályrendszer kialakítása,
- ✓ lehetőségek biztosítása a közvetlen, minél több érzékszervet foglalkoztató tapasztalásra,
- ✓ *a gyermekek egyéni fejlettségét figyelembe véve, differenciált feladatadás,*
- ✓ az egyéni fejlesztés tervezése,
- ✓ önbizalom erősítése,
- ✓ kudarctűrő-képesség fejlesztése,
- ✓ a gyermekek kreativitásának erősítése.

A felzárkóztató óvodapedagógus feladata:

- ✓ a gyermekek fejlettségének mérése ötéves korban,
- ✓ fejlesztési terv készítése a felmérés alapján külön egyéni foglalkozásra szoruló gyermekeknek,
- ✓ csoporton kívüli egyéni fejlesztés,
- ✓ az óvodapedagógusoknak tanácsadás a csoporton belüli fejlesztésre,
- ✓ kontroll mérések végzése nagycsoport év elején és a beiskolázás előtt.

Munkánk sikeres, ha a gyermek:

- ✓ képes gondolatait érthetően mondatokba foglalni,
- ✓ elterelő ingerek, kiküszöbölésével tud néhány percig adott dologra koncentrálni,
- ✓ egyszerű ok - okozati összefüggéseket felismer,
- ✓ kialakul feladattudata, feladattartása,
- ✓ megszerzett ismereteit kreatív módon alkalmazza.

8. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉG FORMÁI

8.1. JÁTÉK

*"Minden jó játék valami módon az életre készít fel:
Olyan képességeket fejleszt ki a gyermekben, amiknek esetleg vén
korig hasznát veheti. Minden játék megköveteli a testi vagy
szellemi nekifugaszkodást, a győzelmi vágyat, s vele együtt azt is,
hogy semmiféle vereséget ne fogadjunk el véglegesnek."*

(Varga Domokos: Kölyökkóstolató 1975)

Az élet korai szakaszában a játék, a munka, és a tanulás nem válik el élesen egymástól. Közös töből fakadnak - a gyermek megismerési vágyából, - és csak 6 - 8 éves kortól kezd a játék a munkától és a tanulástól különválni. A tanulás és a munka csak később differenciálódik.

A játék célja: harmonikus és egész személyiségre ható fejlesztés.

feladata: a környező világ elemeinek tevékeny megismertetése, érzelmi - akaratni tulajdonságok alakítása, társas kapcsolatok erősítése.

A játék az óvodás korú gyermek elsődleges *élményt adó tevékenysége*, semmi mással nem helyettesíthető tevékenységi forma, mely a gyermek fejlődésében alapvető jelentőségű. Olyan szabadon választott tevékenység, melyet pusztán magáért a tevékenységért végez a gyermek, s melyet örömmel kíséri. Ez az öröm a gyermek egész személyiségét, *pszichikumát fejleszti*. Önálló alkotást, felfedezést végez, mozgósítja képzeletét, fejlődik, átfőmálódik egész személyisége. A külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja. Vágyaik, emlékeik, félelmeik, konfliktusaik oldódnak fel a játék során. A sokféle szereplehetőség, derűs hangulat, félelmet, feszültséget, gátlást, agressziót kezel és old fel.

- A hozzánk járó kisgyermek első, igazi játszótársa az óvodapedagógus és első, valódi játékélményét is az óvodában kapja.

- Ezért óvodánkban különösen kiemelt szerepe van az óvodapedagógus játékkezdeményező és irányító tevékenységének.
- Fontos, hogy a gyermek érezze, bármikor kaphat és kérhet segítséget, ha elakad játékában.
- A játékban a viselkedési szabályok megtanulására, a helyes magatartásformák gyakorlására (alkalmazkodás, türelem, kitartás) is lehetőség nyílik. A játékfajták mindegyike megjelenik az óvodai életben.
- Az anyagok, eszközök megismerésére, és a cselekvések ismétlésére szolgáló *gyakorló játék* (a vizuális, taktilis percepció, valamint az anyanyelv fejlesztését szolgálja), mely minden korcsoportban dominánsan jelentkezik.
- A környezet jelenségeit és eseményeit beépítő **szimbólikusjáték** (mely a gyermekek önkifejezését, empátiás készségét, alkalmazkodó képességét, kommunikációs készségét fejleszti), - helyzete nálunk speciális, a családok életviteléből adódóan más élményeken alapul (költözködés, zenélés, piacozás). Változatos tapasztalatokkal bővítjük ismereteiket, élményeiket - lehetőséget adva újfajta játéksituációkra (Vásárcsarnok, pályaudvar, Tűzoltóság, múzeumok, Állatkert, stb.).
- Kommunikációs és drámajátékok (segítik a kapcsolatok kialakulását, fejlesztik a gyermekek testsémáját, önkifejezését, kreativitását és elősegítik az anyanyelvi nevelést), - a hátrányos helyzetű gyermekeknél különösen fontos. Segítséget ad problémáik oldásához, feldolgozásához.
- Az egyszerű szabályok, műveletek, gondolkodási stratégiát, sőt annak optimális vezetését feltételező **szabályjátékokat**, - gyermekeink nehezen tartják be. A feladattudat, kudarcűrés, önfegyelem kialakulása érdekében kiemelten kezeljük e terület fejlesztését (társasjátékok, különböző fejlesztő játékok).
- **Konstruáló játékok** (a viszonylatrendszeres és a tér megismerése, valamint a finommotoros koordináció fejlesztését segíti), - tapasztalataik hiányosságai miatt ezt a játékformát a nagycsoportban tartjuk fontosnak.
- Barkácsolás lényege, hogy a gyermekek *fantáziája fejlődjön*. Elérendő célunk, hogy a barkácsolás, a szimbólikusjáték, a bábozás természetes eszköze, alkotórésze legyen. A természetes anyagok felhasználását előnyben részesítjük. Változatos technikák megismertetésével vezetjük rá a gyermekeket, hogy hogyan, miből és mivel lehet elkészíteni tárgyakat, eszközöket (gipszfaragás, szövés, varrás, batikolás, szögelés, stb.).

- Mozgásos játékok során fejlődik, biztosabbá válik mozgásuk (teremben és szabadban egyaránt), új mozgásformákat gyakorolhatnak, ismert mozgásokat tökéletesíthetnek, így alakul tér-, és forma-érzékelésük, fejlődik önismeretük és önbizalmuk. A mi véleményünk szerint ez a játékfajta a gyermek személyiségfejlesztésében igen fontos, ezért csoportjainkban a tornaszerek játékeszközként is használhatóak.
- **Udvari játék** - az előbbieken felsorolt összes játékfajta megjelenik (dominánsan a mozgásos játék), kiegészülve egyéb tartalmas tevékenységgel (sarazás, homokozás, aszfaltrajz, buborékfújás, betonfestés, rollerezés stb.).
- **Kiemelt jelentőséggel bír a szabad játék** lehetőségeinek biztosítása, melynek a csoportszobában és az udvaron egyaránt teret engedünk. Nem direkt módon irányítjuk ez esetben a játékot, de figyelni kell a konfliktus helyzetekre és a megfelelő időben belépni (ötletadás), és tovább engedni a játékot. Célunk, a gyerekek lehetőleg egymás segítségével oldják meg problémáikat.
- A játékban hangsúlyozott szerepet kap az **egyéni bánásmód, az egyéni differenciált fejlesztés, nevelés**. A feltételek megteremtésével (az inger gazdag környezet, érzelmi háttér biztosításával) a gyermekek számára választási lehetőséget adunk, és így saját aktivitásukon keresztül biztosítjuk, segítjük fejlődésüket.
- A játék nemcsak azért kitűnő talaja a fejlesztésnek, mert általa észrevétlenül tanul a gyerek, hanem mert a játékban kiélheti, kipróbálhatja, gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, feldolgozhatja az őt ért élményeket, kudarcokat.
- Megoldási módokat, lehetőségeket kap bizonyos viselkedési formákra, újraélheti kellemes élményeit, megnyugodhat szorongásaitól. Eleven fantázia hatja át a gyermek egész napos tevékenységét.

Az óvodapedagógus feladata:

- ✓ nyugodt, érzelm gazdag légkör megteremtése,
- ✓ a mozgásos játékokhoz változatos, biztonságos eszközök biztosítása,
- ✓ probléma- és konfliktushelyzetek teremtése, ahol a gyermek a megszerzett ismereteit alkalmazhatja (udvariassági formák, együttélési szokások, viselkedés szabályai),
- ✓ azonos típusú játékokból több darab biztosítása - még nagycsoportban is,
- ✓ a gyermeki önállóság tiszteletben tartása,

- ✓ a játékban történő egyéni fejlesztés tervezése,
- ✓ a célzott részterület fejlesztését szolgáló játékok megfelelő kiválasztása,
- ✓ tartalmas udvari játékok szervezése,
- ✓ *tudatos jelenlét a játékban, mely feltétele az indirekt irányításnak,*
- ✓ *egyéni bánásmód, differenciált fejlesztés, beilleszkedés támogatása a játékban (a HH, HHH gyermekeknél),*
- ✓ *a szabad játék minél gazdagabb feltételeinek biztosítása.*

Munkánk akkor sikeres, ha a gyermek:

- ✓ saját élményeit ki tudja vetíteni játékában,
- ✓ ismeri a játékok helyét, használatát,
- ✓ bekapcsolódik közös játékokba,
- ✓ betartja a kialakított játékszabályokat,
- ✓ elfogadja, és tiszteletben tartja társai ötleteit, alkalmazkodik hozzájuk,
- ✓ képes a játékhoz hiányzó eszközök elkészítésére, vagy segítséget kér ehhez.

8.2. SPECIÁLIS MOZGÁSFEJLESZTÉS

A mozgásfejlesztés célja: a mozgás által a mentális fejlődés segítése, elérése,

feladata: a gyermekek mozgáskoordinációjának javítása és a különböző részfunkciók fejlesztése: egyensúlyérzék, finommotoros koordináció, ritmusérzék, szem – kéz koordináció és a helyes légzés kialakítása.

Ayres szerint: a mozgás segítségével a gyermek, játékosan, kreatívan, örömmel kísérletezve ismerheti meg a világot és önmagát.

Programunk kiindulási alapja, hogy a gyermek számára örömforrás a mozgás.

- A mozgásos feladatokkal és az ezekkel együtt járó szenzoros ingerekkel a fejlődés korábbi szakaszába lépünk vissza azért, hogy az agyi mechanizmusok szervezetségi szintjét emeljük, és elősegítsük egy érettebb, integráltabb mozgásos válasz megjelenését.
- A mozgás összefogja a szenzomotoros és vizuális tapasztalatokat. A mozgásfejlesztés segíti a pszichikai funkciók, az anyanyelv, az észlelés, a képzelet fejlődését. Ennek következtében fejlődnek a gondolkodási műveletek (emlékezet, gondolkodás), segíti a helyes viselkedés kialakulását (alkalmazkodó képesség, kitartás, empátia).
- A mozgást játékos tevékenységeken keresztül fejlesztjük, ezzel segítve a gátlások feloldását, a testrészek mozgásának összerendezését.
- Az egyes mozgások elsajátítása nem cél, hanem eszköz.
- A kondicionális képességek fejlesztése is fontos, de a hangsúly a mozgás *összerendezettségén* van.
- A feladatok közül első az egyensúlyérzék fejlesztése. Születéskor az egyensúlyérzék már igen jól fejlett, hisz a magzati korban a belső fül szinte teljesen kifejlődött, a vesztibuláris rendszer a terhesség ideje alatt is kap ingereket. Intenzív mozgás hatására javulnak a vesztibuláris funkciók, tökéletesedik az egyensúlyi rendszer a központi idegrendszer túlterhelése nélkül. Az egyensúlyérzék fejlődése jótékonyan hat a *nagymozgások koordinálására*, a testséma kialakulására és ez által az értelmi funkciók fejlődésére is.
- Második a finommotoros koordináció fejlesztése, ezt az iskolában várható írásos feladatok sikeres elvégzése miatt tartjuk fontosnak. A játékokkal felkészítjük az izmokat, az ideg - izom kapcsolatokat a várható komoly megterhelésre.
- A labdajátékok kitűnő lehetőséget adnak az iskolai írásos feladatok előkészítéséhez a szem - kéz koordináció fejlesztéséhez.
- A ritmusérzék fejlesztése is fontos feladat. Az időtartam és a tér összefüggéseinek kialakításában is fontos szerepe van a ritmusérzéknek. A pszichológiai vizsgálatok szerint a ritmusérzéknek és az ezzel összefüggő egyensúlyérzéknek a kialakulása 6 -7 éves korra befejeződik, illetve fejlesztése a későbbi életkorban csak rendkívüli többletmunkával lehetséges, ezért rendkívül fontos ezek fejlesztése óvodáskorban.
- A helyes légzés fontosságát is kiemeljük, nyomatékosan adva a szabadban végzett játékoknak, mozgásos tevékenységeknek. A légzőizmok fejlesztésétől a tudatos,

tökéletes légzés megtanításán át eljutunk az automatikusan, jól végzett légzésig. Ez az anyanyelvi nevelés, zenei nevelés és a dramatizálás során is fontos feladat. A kisgyermeknél játékos tevékenységbe ágyazottan, sok mozgással, pontos tervezéssel lehetséges a lemaradók felzárkóztatása. Számptalan élményre van szükségük, meghallgatásra, válaszra, megerősítésre és sok-sok szeretetre. Ha megkapják a lehetőséget a mozgásra, és érzelmileg is biztonságban érzik magukat, akkor beindulnak a pozitív folyamatok és elkezd beszédük fejlődni, gazdagodik szókincsük, fejlődik gondolkodásuk.

- Minden gyermekhez meg kell találnunk azt az egyéni utat, amely segít a felzárkóztatásban.

Munkaformáink: mikro-, makro csoportos, és egyéni foglalkoztatások, melyek lehetővé teszik a *differenciált fejlesztést* (tehetséggondozás, felzárkóztatás).

Az óvodapedagógus feladata:

- ✓ az egyéni fejlettség rendszeres mérése és dokumentálása,
- ✓ a fejlődés figyelembevételével személyre szóló feladat adás,
- ✓ speciális feladatokhoz megfelelő körülmények és eszközök biztosítása,
- ✓ a gyermeki önállóság tiszteletben tartása,
- ✓ a gyermek egyéni értékeinek felfedeztetése, önbizalmának megerősítése, pozitív énképének kialakítása.

Munkánk sikeres, ha a gyermek:

- ✓ képes szóbeli utasításra feladatok pontos végrehajtására,
- ✓ kialakul biztos egyensúlyérzéke, *mozgása összerendezett,*
- ✓ kialakulnak akarati tulajdonságai: szabálytudata, feladattudata, önuralma, alkalmazkodó képessége, türelme, kudarctűrő képessége,
- ✓ megerősödik önbizalma.

8.3. MOZGÁS A MINDENNAPI ÉLETBEN

A mozgásfejlesztés célja: az egészség megóvása, a szervezet biológiai egyensúlyának fenntartása, testedzés,

feladata: a természetes mozgáskedv fenntartása és kielégítése, a mozgás megszerettetése; rendszeres mozgással *egészséges életvitel kialakítása*; fizikai erőnlét fejlesztése.

Óvodás korban a testnevelés fontos szerepet játszik az *egészség megóvásában*, a szervezet biológiai egyensúlyának fenntartásában. A *gondozás, az egészséges életmódra* nevelés hatását felerősíti, kiegészíti. A 3-8 éves gyermek egészséges testi fejlődésének biztosítása nem képzelhető el rendszeres, játékban gazdag, megfelelő terhelést biztosító mindennapi testnevelés nélkül.

- A mozgás megszerettetése, a mozgásigény kielégítése az óvodai testi nevelés fontos feladata. Ismert tény, hogy a mozgás öröm a gyermek számára és ez a mozgásöröm a szellemi fejlődéssel szoros kapcsolatban áll.
- Mozcásfejlesztésünk alapja, hogy a gyermekek egyéni sajátosságait figyelembe véve biztosítjuk a spontán mozgáslehetőségeket, *minden gyermek számára*.
- A gyermek spontán mozgásigényét nem korlátozzuk, hanem irányítjuk és lehetőséget biztosítunk a gyermeknek a különböző mozgásformák kipróbálására.
- A feladatok végrehajtásánál nem a tökéletes kivitelezés az elsődleges cél, hanem olyan készségek, képességek kialakítása, amelyek majd elősegítik a pontosabb mozgás elvégzését.
- A pozitívumokat kiemelve biztatjuk a gyermeket az esztétikus mozgás kivitelezésére.
- A foglalkozások szervezésénél fontos, hogy a gyermekek folyamatosan mozogjanak.
- A foglalkozások anyagát döntően a természetes mozgások gyakorlatai képezik, kiegészítve az atlétikai és tornagyakorlatok elemeivel. A mozgásanyag tudatos megtervezésénél figyelembe kell venni a komplexitás elvét, illetve a speciális fejlesztési feladatokat (testséma, térérzékelés, egyensúlyérzékelés, finommotorika, *anyanyelvi nevelés*).

- A tervezésnél figyelembe kell venni a csoport és az *egyén szükségleteit, képességét* és fejlettségét, ehhez igazodva kell eldönteni az egyes mozgásformák ismétlésének számát.

A testséma fejlődése összekapcsolódik a mozgásfejlődéssel. A környezetről szerzett tapintásos, hallási és vizuális ingerek, illetve ezek összerendezése révén alakul ki, és határozza meg a személyiség alakulását, formálódását. A testséma kialakulása hatással van az alapvető téri irányok tudatosulására a térészlelés kialakulására.

A mozgásban (mozgáson keresztül) szerzett sikerélmény megnyugtató, örömmézzel tölti el a gyermeket (Nem kényszerítik beszédre - utánzással, nonverbális megnyilvánulásokkal megérteti magát.) Közben fejlődik passzív szókincse, figyelme, képzelete, ritmusérzéke, gesztus világa - és ez visszahat a verbális kifejező eszközökre (aktív szókincs), mely fejleszti a gyermek kommunikációs készségét is. A rendszeres mozgás során fejlődnek a gyermek testi (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség), szociális (*képes a társakra figyelni* együtt mozogni, alkalmazkodni), és értelmi képességei. A különböző kéziszerek használatával segítjük a gyermek és az őt körülvevő tér megismerését, oldjuk gátlásait. Mozgásuk *harmonikusabb, összerendezettebb lesz, mind kis-, mind nagymozgások terén, mozgás végrehajtása fegyelmezettebb.*

Az óvodapedagógus feladata:

- ✓ az egyéni fejlettség rendszeres mérése és dokumentálása,
- ✓ a fejlődés figyelembevételével személyre szóló feladatadás,
- ✓ speciális feladatokhoz megfelelő körülmények és eszközök biztosítása,
- ✓ a gyermeki önállóság tiszteletbentartása,
- ✓ a gyermek egyéni értékeinek felfedeztetése, önbizalmának megerősítése, pozitív énképének kialakítása.

Munkánk akkor sikeres, ha a gyermek:

- ✓ a mozgásfejlődés útját figyelembe véve elsajátítja a természetes mozgások elemeit,
- ✓ mozgás közben tud irányt változtatni szóbeli utasítás alapján (anyanyelvi nevelés, térérzékelés fejlesztése),
- ✓ ismeri a vezényszavakat és a hallottak alapján, cselekszik (anyanyelvi nevelés, feladat és szabálytudat kialakítása),
- ✓ képes sor és köralkotásra (térérzékelés, zenei nevelés fejlesztése),
- ✓ tud egy és páros lábon szökdelni (ritmusérzék, egyensúlyérzék fejlesztése),
- ✓ átugrik kisebb akadályokat (szem - láb, szem - kéz koordináció, ritmusérzék, térérzékelés fejlesztése),
- ✓ tud labdát dobni, elkapni, gurítani, vezetni, célozni (szem - kéz, szem - láb koordináció, finommotoros koordináció fejlesztése),
- ✓ képes a megadott szabályok követésére és betartására (feladat és szabálytudat kialakítása),
- ✓ mozgásában kitartó.

8.4. A KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE

A környezet megismerésére nevelés célja: a gyermek biztonságosan eligazodjon az őt körülvevő világban, a gyermekek környezetvédő szemléletének alakítása (élő és élettelen környezet), helyes viselkedési minták erősítése, élő környezetük tevőleges védelme, gondozása, megújulásának segítése,

feladata: a gyermekek érdeklődésének felkeltése természeti, emberi, és tárgyi környezetünk iránt. Tapasztalatok élmények, ismeretek szerzése és ezek egységbe rendezése, összefüggések felismertetése.

A környezettel való ismerkedés a gyermek fejlődését alapvetően befolyásoló tevékenység amely a felnőttek közvetítésével valósul meg.

- A gyermeknek lehetőséget, módot kell adnunk arra, hogy saját maga fedezze fel környezetét és azok összefüggéseit - hiszen csak így fejlődik megfigyelő, elemző és lényegkiemelő képessége, *önálló véleményalkotási, döntési képesség*.
- **Meg kell tanítanunk, látni a gyermekeket.** A környezet pontos megismerése csak a kép, a cselekvés, a szó egységében lehetséges.
- A megismerést a tapasztalatszerzés örömeivel fokozzuk. Bízattjuk a gyermekeket a kísérletezésre, kérdések feltevésére, véleményalkotásra és annak megfogalmazására.
- A megfigyeléseket, tapasztalatszerzéseket lehetőség szerint több érzékszerv segítségével végezzük, összekapcsolva azokat (keresztcsatornák). A gyermeknek tapasztalat-, élményszerzés közben bővül szókincse, szókészlete. Különböző szituációkban, változatos összefüggésekben alkalmazott passzív szókincs átalakul aktív szókincssé, mely tovább serkenti a gyermek érdeklődési körét.
- Közvetlen megfigyelésekre, tapasztalatszerzésre támaszkodva nyújtunk új ismereteket, a már meglévőket mélyítjük, rendszerezzük.
- A témák választásánál a lakóhely és a környék adottságait vesszük figyelembe, mivel *a szűkebb* környezetben kell először biztosan mozognia a gyermeknek (pl. a szűk udvar miatt több kirándulás tervezése és ekkor a természet megfigyelése, vagy mivel egy nagy forgalmi csomópont van a közelben ezért a közlekedési eszközök pontos megfigyeltetése).
- Praktikus ismereteket szereznek a gyerekek a piaci látogatások, vásárlások által.
- Nevelő munkánkban a környezet megismerése mellett, nagy hangsúlyt fektetünk a *környezet védelmére*. Megfigyeléseink során éreztetjük a természet szépségét, hiszen csak a természetet ismerő gyermekből válhat természetet védő - óvó ember.
- Feladatunknak tartjuk természeti környezetünk megóvása érdekében az óvoda környezetének a tisztaságát vigyázni és védeni. (Virágok, növények ápolása, locsolása, virágládákban a növények /paprika, paradicsom / fejlődésének a megfigyeltetését, madarak etetését.)
- Felvilágosító munkánk része a dohányzás megelőzési program.

Az óvodapedagógus feladata:

- ✓ az egyéni fejlettség rendszeres mérése és dokumentálása,
- ✓ a fejlődés figyelembevételével személyre szóló feladatadás,

- ✓ speciális feladatokhoz megfelelő körülmények és eszközök biztosítása,
- ✓ a gyermeki önállóság tiszteletben tartása,
- ✓ a gyermek egyéni értékeinek felfedeztetése, önbizalmának megerősítése, pozitív énképének kialakítása,
- ✓ a gyermek kíváncsiságának, érdeklődésének, megismerési vágyának sokoldalú kielégítése, életkoruknak megfelelő tapasztalatokhoz juttatás, ami a környezetben való biztos eligazodáshoz szükséges,
- ✓ minél több mozgásos, érzékszervi tapasztalat és élmény biztosítása a *szűkebb- és tágabb környezetről*,
- ✓ nevelő munkánkban a környezet megismerése mellett, nagy hangsúlyt fektetünk a *környezet védelmére* (elegendő alkalom, idő, hely és megfelelő eszköz biztosításával). Megfigyelések során éreztetjük a természet szépségét, hiszen csak a természetet ismerő gyermekből válhat természet védő-óvó ember,
- ✓ természeti környezetünk megóvása érdekében az óvoda környezetének tisztaságát vigyázni és védeni (növényápolás, madáretetés),
- ✓ környezettudatos szemléletmód kialakítása, a természeti-, emberi környezet értékeinek védelme, megóvása érdekében,
- ✓ az energiahordozók felhasználásának ésszerű, mértéktartó használata (takarékos világítás, csapok elzárása, stb.),
- ✓ kihasználjuk a spontán- és szervezeten szerzett tapasztalatokat az ismeretszerzésre
- ✓ személyes példamutatással törekedjen céljaink megvalósítására,
- ✓ biztonságos életvitel szokásainak kialakítása (helyes közlekedési szabályok megismertetése, tudatosítása), a környezet kultúrájának kialakítása érdekében.

Munkánk sikeres, ha a gyermek:

- ✓ ismeri, tudja személyi adatait (név, lakcím, szülők neve, óvoda címe),
- ✓ megnevezi saját testrészeit, érzékszerveit - tudja azok funkcióit,
- ✓ tudja a színeket azonosítani, megnevezni, játszik a színekkel (szín kikeverés).

- ✓ észreveszi az évszakok változásait, ismeri nevüket, jellemzőiket,
- ✓ ismeri a napok, napszakok neveit,
- ✓ az alapvető közlekedési szabályokkal tisztában van, be is tartja azokat,
- ✓ közvetlen környezetében tisztában van néhány alapfogalommal (bútorok, játékok, ennivalók, evőeszközök, család stb.),
- ✓ néhány állatot és növényt felismer, csoportosítja őket megadott szempontok szerint,
- ✓ ismeri a közlekedési eszközöket, képes jellemzőik megfogalmazására,
- ✓ óvja környezete rendjét, tisztaságát,
- ✓ észreveszi, ha környezetében rendetlenség, szemét, stb., található és aktívan részt vesz annak megszüntetésében,
- ✓ tevékenyen részt vesz környezetének védelmében, rendezésében, tisztán tartásában,
- ✓ betartja a séták, kirándulások alkalmával a környezettel szemben kialakított viselkedési szabályokat,
- ✓ részt vállal a környezetében növény vagy állatok gondozásában, kerti munkákban,
- ✓ megismeri szülőföldje (tág- és szűk) hagyományait,
- ✓ megtanulja és védi a családi és tárgyi kultúra értékeit.

8.5. MATEMATIKAI TARTALMÚ ISMERETEK

A mennyiségi és formai tapasztalat szerzés célja: a gyermeket körülvevő világ mennyiségi, formai, kiterjedésbeli összefüggéseinek felfedeztetése és megtapasztalása, és azok *tevékenységeikben való* felhasználása, *alkalmazása*

feladata: a gyermekek matematikai érdeklődésének felkeltése játékos formában. Logikus gondolkodás kialakítása, fejlesztése.

A matematikai fogalmak állandóan jelenlevő, a gyermekekre ható tényező, *ezeket a tevékenységeiben alkalmazza*. Mennyiségi, alaki és térbeli viszonyok, formák, amelyek

állandóan megfigyelhetők, ezek segítségével alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík-és mennyiségszemlélete.

- Séták, kirándulások alkalmával felfedeztetjük a gyermekekkel a matematikai fogalmakat, összefüggéseket (pl. sok - kevés). Az érzékszervi megismerés kialakításának módjától és mértékétől, továbbá a legfontosabb mozgási-, és térbeli tájékozódási formáktól függ a későbbi beszédbeli és logikai teljesítőképesség minősége.
- A mindennapi tevékenységek közben matematikai fogalmakat, összefüggéseket gyakoroltatunk a gyermekekkel (pl. téri irányok, relációk stb.).
- A térbeli tájékozódást először a saját testen kezdjük. Ezután valamely külső tárgyhoz viszonyítunk, és csak ezután lehet a síkban való tájékozódást megismertetni a gyermekekkel.
- Minden érzékszervet összekapcsolva, mozogva szerzi tapasztalatait, ismereteit a gyermek, akkor épül be gondolkodásába. Ekkor szívesen, kedvvel végez „matematikai játékokat”.
- A testnevelések alkalmával alapozzuk meg a térészlelést, a sebesség és az irány érzékelését, mivel ezeknek az alapja a mozgás.
- Az óvodapedagógus feladata, hogy a gyermekeknek érdeklődésük, képességeik alapján tervezze meg az egyénre szabott feladatokat.
- A gyermekek önálló gondolkodását problémahelyzetek létrehozásával biztosítja. Elegendő időt hagy a gyermekeknek a feladatok, problémák egyéni, önálló megoldására.
- Gondolkodásuk fejlődésével tanulják meg felismerni az azonosságot, különbséget, a csoportosítás és az összefüggések szabályait. A szabályalkotás kialakítását a ritmikus soralkotással kezdjük.

Az óvodapedagógus feladata:

- ✓ minél több tapasztalatszerzési lehetőség megteremtése természeti és társadalmi környezetben, alkalomszerű és folyamatos megfigyelések során,
- ✓ minél több lehetőség és eszköz biztosítása a már megszerzett tapasztalatok gyakorlására,

- ✓ problémahelyzetek teremtésével a logikus gondolkodás kialakítása,
- ✓ *egyéni fejlettséget figyelembe véve, differenciált feladat adás.*

Munkánk akkor sikeres, ha a gyermek:

- ✓ ismeri a térbeli viszonyokat, relációkat,
- ✓ kiválogat, csoportosít tárgyakat, eszközöket adott szempont /szempontok szerint (pl. szín, forma, nagyság stb.),
- ✓ ismeri a több, kevesebb, ugyanannyi fogalmát,
- ✓ szín, forma, nagyság és alak-, konstanciára képes,
- ✓ képes halmazok kialakítására,
- ✓ felismeri az ok – okozat összefüggéseket,
- ✓ képes az időben való tájékozódásra,
- ✓ alakul ítélőképessége.

8.6. RAJZOLÁS, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZIMUNKA

A rajzolás, festés, mintázás, kézimunka célja: az *esztétikai nevelés*, a vizuális észlelés, emlékezés, képzelet pontosabbá, könnyedebbé tétele, - ízlésfejlesztés, az írás tanulás előkészítése,

feladata: a kéz mozgásának olyan szintű finomítása, hogy képes legyen az iskolában az írás megtanulására; a ceruza biztos fogása és annak félelem nélküli használata; különböző eszközök, technikák kipróbálása, a gyermekek kreativitásának, *önkifejezésének* fejlesztése, *igény kialakítása az önálló alkotásra*,

A vizuális nevelés az óvodai nevelés egészében érvényesülő folyamat. A vizuális hatás mindennapos, állandó inger. A gyermek minél sokrétűbb tapasztalatot szerez környezetéről (megismeri annak viszonyait, térbeli elrendezését), annál biztosabban tudja újraalkotni,

megjeleníteni ábrázolásában. Megismerkedik a *roma kultúra szín és formavilágával* (cigány naiv festészeti alkotások), különböző kézműves mesterségek alapjaival.

A fejlődés alapja a mozgás. A rajz grafikusan rögzíti a mozgást. Az ábrázolás során a gyermek az ember-tárgy, ember-ember és tárgy-tárgy viszonyát dolgozza fel úgy, ahogy a játékban is. A tevékenység és annak öröme fontos számára, *ennek segítségével megvalósulhat önkifejezése.*

- témaadásnál, fejlesztési cél megjelölésénél a gyerekek fejlődési üteméhez igazodunk,
- a téma választás alapja az élmény (nem túl konkrét, mert az már befolyásolja a gyerek fantáziájának kibontakozását) biztosítson tág megoldási lehetőséget (kombinálható technikák), rejtse magában bizonyos fejlesztési módokat; a megvalósítás formája a gyermek fejlettségétől függ; nem sémákat adunk a gyermekeknek,
- az *eszközök célszerű használatát* és a technikák változatos alkalmazását „tanítjuk”,
- fontos a *technikák helyes alkalmazásának* megtanítása, az anyagok tulajdonságainak megismertetése,
- gyakorlás segítségével juttatjuk arra a fejlettségi szintre a gyermeket, amikor már nem a technika szabályaira, hanem az alkotásra fordíthatják figyelmüket, *kialakul igényük az alkotásra, környezet esztétikai alakítására, képessé válik az esztétikai élmények befogadására.*
- minden eszköz *látható, elérhető helyen* legyen a csoportokban elhelyezve, mert így az ábrázoló tevékenység nagy része beépül a játékba és elősegíti az önfejlesztést, *önkifejezést*
- folyamatosan haladunk az egyszerűbbtől a bonyolultabb technikai megoldások felé; a „módszer” alkalmazása a különböző fejlettségi szinten lévő gyermekektől függ; eközben fejlődik a gyermekek térlátása, finommotoros koordinációja, szókincse, gondolkodása, *esztétikai ízlése. Az alkotások segítik a belső képek gazdagítását, alkotó légkörben, változatos eszközökkel tevékenykedhet a gyermek.*

Az óvodapedagógus feladata:

- ✓ minél több tapasztalatszerzési lehetőség megteremtése a természeti- és társadalmi környezetben az alkalomszerű- és folyamatos megfigyelések során, közben a gyermekek figyelmének felhívása az őket körülvevő *tárgyi értékekre, szépségekre,*

- ✓ minél több lehetőség és eszköz biztosítása a már megszerzett tapasztalatok gyakorlására,
- ✓ problémahelyzetek teremtése a megszerzett ismeretek gyakorlására,
- ✓ *egyéni fejlettséget figyelembe véve, differenciált feladatadás.*

Munkánk akkor sikeres, ha a gyermek:

- ✓ megfelelően, helyesen használja az eszközöket, ceruzafogása biztos,
- ✓ többféle technikai eljárást ismer, önállóan alkalmazza,
- ✓ emberábrázolásában megjelenjenek a fő testrészek és egyes részletek is,
- ✓ képes egyszerű szín-, és formaritmikus követésre,
- ✓ ismeri a színeket és azok árnyalatait, tisztában van a sötét, illetve a világos fogalmával,
- ✓ saját elképzelése szerint díszít tárgyakat,
- ✓ élményeit képes alkotásokban is kifejezni.

8.7. VERS, MESE

A tevékenység célja: a nyelv szépségének, kifejezőerejének megismertetése a gyermek életkorának megfelelő érzéki-érzelmi élmény nyújtása, érdeklődésének felkeltése.

feladata: az irodalom megszerettetése, a beszédkultúra megalapozása a vers, mese, dramatizálás, bábozás által.

A mese a belső képteremtésre, az indulatok feldolgozására tanít. Oldja a szorongást, amelyet az ismeretlen világ által feldolgozatlan indulatok váltanak ki a gyermekből. *Adjunk lehetőséget az önkifejezésre az által is, hogy saját verset, mesét, mondókát, dúdolót alkossanak, ezt kombinálhassák mozgással és ábrázolással (pl. mesebefejezés rajzzal, saját mesekönyv készítés) is.*

- Minden nap, minden korosztály hallgasson mesét, *mondókát és verset* (esztétikai, irodalmi fogékonyság megalapozás, anyanyelvünk, *szülőföldünk szeretetére nevel*), ha lehetőség van rá egy nap többször is. Egy-egy mesét többször halljanak a gyerekek, így kialakulhat kedvenc mese- és versgyűjteményük.
- Adjunk lehetőséget a gyermekeknek, hogy önállóan bábozhassanak, dramatizálhassanak. Mindezekhez a szükséges anyagok a gyerekek számára elérhető helyen legyenek, hogy fantáziájuk szerint alkothassanak bábót, illetve dramatizálhassanak - így fantáziájuk segítségével, önállóan játszassák el a meséket.
- Amikor a gyermekek kérik lehetőséget adunk a mesélésre. A jó verselés, mesélés alapja a nyugodt légkör. A mese hatását a gyermek játékában, viselkedésében, ábrázolásában lehet észrevenni. Verssel, mesével könnyű az érzelmi kapcsolat megteremtése, alakítása. A mese a gyermekek érzelmi-értelmi és *erkölcsi* fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb eszköze.
- Szükséges, hogy a gyermekek kézbe vegyék és nézegessék a könyveket, amikben kedvenc meséik vannak, így megtanulják, hogy vigyázzanak a könyvekre, szeressék azokat.
- A vers és a mese az anyanyelv közegén át emberi kapcsolatokra tanít, segíti az önismeret kialakulását, a világ megismerését, és erkölcsi tartalmat közvetít a gyermek felé.
- Fontos, hogy a nemzetiségi kultúra történelméről, hagyományairól szóló meséket, elbeszéléseket megismertessünk a gyerekekkel - identitásuk erősítése érdekében (*multi- és interkulturális nevelés megvalósítását teszi lehetővé*).

Az óvodapedagógus feladata:

- ✓ alkalomszerű és folyamatos megfigyelések alkalmával minél több megfelelő vers,-mese,-mondóka megismertetése,
- ✓ a spontán adódó verselési-mondókázási lehetőségek kihasználása,
- ✓ a már megismert versek, mesék, stb., feldolgozására, gyakorlására, minél több lehetőség és eszköz biztosítása,

- ✓ a megszerzett ismereteken keresztül erkölcsi értékek átadása a problémahelyzetek teremtésével,
- ✓ *egyéni fejlettséget figyelembe véve, differenciált feladatadás.*

Munkánk sikeres, ha a gyermek:

- ✓ szívesen hallgat verset, mesét,
- ✓ spontán mondogat verseket, mondókákat,
- ✓ ismeri a könyv használatát, vigyáz rá,
- ✓ ismert mesét, illetve rövid tartalmát el tudja mondani,
- ✓ figyelmesen hallgatja óvodapedagógusa vagy társa meséjét,
- ✓ ismer gyűjtőfogalmakat, tud alá-, és fölérendelt viszonyokat létrehozni,
- ✓ képes egy történetet ok - okozati és időrendi sorrendbe rendezni.

8.8. ÉNEK, ZENE, ÉNEKES JÁTÉK, TÁNC

A zenei nevelés célja: zenét szerető gyermekek nevelése,

feladata: élményhez juttatni a gyermekeket, felkelteni zenei érdeklődésüket, formálni zenei ízlésüket, esztétikai fogékonyságukat, mozgás kultúrájukat.

Az óvodában folyó zenei nevelést Kodály Zoltán hagyományai, valamint Forrai Katalin zenei nevelésének irányelvei alapján szeretnénk folytatni, közben megismertetve a gyermekeket a *nemzetiségi kultúra* elemeivel is.

- A gyermeki fejlődés folyamán a bal agyfélteke hamarabb érik - ezért ezt a szempontot szem előtt kell tartani. A bal agyfélteke fokozottabb fejlettségét igénylő mondókák, ritmikus mozgások (összekapcsolása hangutánzó szavakkal) az első lépcsőfok a zenei nevelésben.

- Az énekes játékok a jobb agyfélteke bizonyos szintű fejlettségét feltételezik, ezért ezek a második lépcsőfokot képezik a zenei nevelésben.
- *Az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, énekes játékok minden korosztályban örömet nyújtanak, így felkeltik zenei érdeklődését, formálja zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát.*
- A zenei neveléssel fejlesztjük a gyermekek mozgáskoordinációját, a dalok, mondókák ritmusából fakadó harmonikus mozgással elősegítjük mozgáskultúrájuk fejlődését is.
- Segítjük a testséma (ringató, lovagoltató, simogató, tenyeres játékok), térérzékelés, egyensúlyérzék, beszédképesség, figyelem, időérzék kialakulását.
- Az óvónő fejleszti a gyermekek *zenei képességeit (hallását, ritmusérzékét, zenei – akusztikus emlékezetét, éneklését, mozgását), és alakítja zenei kreativitását, azáltal, hogy megfelelő énekes népi játékokkal és kortárs művészeti alkotásokkal ismerteti meg a gyerekeket.*
- Zene érzelmileg hat a gyermekekre, formálja esztétikai ízlését, szép befogadását, magatartását, szocializációs fejlesztése a párválasztós népi játékok megismertetésével.
- A zene szeretete a gyermek ritmusérzékének fejlődésére is hat, a meglévő spontán ritmusvilágot felhasználva képessé tesszük a gyermekeket egy kötöttebb ritmus elfogadására. Ez hozzásegíti őt a helyes beszédritmus kialakulásához, majd a szótagolás megkönnyítéséhez.
- Zenehallgatás alkalmával, arra törekszünk, hogy a megfelelő dal kiválasztásakor a *nemzetiségi, etnikai kisebbség dalai is szerepeljenek a repertoáron.* Fontos, hogy az adott korosztálynak megfeleljen. Lehetőségeinkhez mérten megismertetjük a gyermekeket népük szokásaival, megismertetjük a gyermekeket a hangszerekkel, a hangszeres zenével.

Az óvodapedagógus feladatai:

- ✓ minél több eszköz, hely, idő biztosítása a zenei tevékenységek gyakorlásához,
- ✓ biztosítsa a gyermek alapvető szükségletét: az érzelmi biztonságot, a meghitt, nyugodt légkört,
- ✓ személyes példájával ösztönözze a gyermekek közötti kommunikációt (odafigyelés, meghallgatás),

- ✓ a spontán adódó éneklési, zenélési lehetőségeket használja ki,
- ✓ mutassa meg, biztosítsa a hangszerek állandó használatát,
- ✓ vegye figyelembe a gyermekek hangterjedelmét,
- ✓ alakítsa a gyermekek mozgásritmusát (mozgás- énekek, mondókák összekapcsolása).
- ✓ a beszoktatás (visszaszoktatás) során, a személyes kontaktus létrejöttében is alkalmazza a zenei nevelést, mely segítséget nyújt a gyermekeknek érzelmileg feloldódni spontán játékos helyzetekben, kezdeményezések alkalmával segítse a jó hangulat kialakítását, az élmények megerősítését majd később a felidézést (önkifejezést is elősegíti).

Munkánk akkor sikeres, ha a gyermek:

- ✓ tud természetes tempóban járni, tempót tartani és váltani,
- ✓ ismer és énekel dalokat, törekszik a tiszta éneklésre,
- ✓ felismeri, megkülönbözteti a halk - hangos, magas - mély, gyors - lassú fogalmakat,
- ✓ tud egyszerű dallamot visszaénekelni, ritmust visszatapsolni,
- ✓ képes néhány egyszerű táncos mozdulatra, alaplépésre,
- ✓ ismer néhány térforma kialakítási lehetőséget (kör, csigavonal stb.),
- ✓ kialakul zenei képességük: ritmus, egyenletes lüktetés, hallás, mozgás.

8.9. MUNKA JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK

A munkára nevelés célja: a gyermek felnőtt korára jól szocializált, munkát szerető emberré váljon,

feladata: a társas kapcsolatok alakulásának elősegítése, az akarat tulajdonságok fejlődésének elősegítése (felelősségérzet, kitartás, kötelességteljesítés gyakorlása), célirányos figyelmének alakítása, ön- és közösségi értékelés kialakítása.

Az óvodás gyermek számára a **munka** – játék és *motoros, cselekvő tanulás*. Az életre való felkészítés nem nélkülözheti a munkatevékenység lehetőségeinek megteremtését. A munkatevékenység fejlesztő hatása igen nagy. A gyermek önkéntességét, megismerési vágyát, aktivitását, érdeklődését használjuk fel nevelési céljaink eléréséhez. Mindennapi munkálkodásuk során egyre több információ és tapasztalat birtokába jutnak az őket körülvevő világról. A tevékenységek az idő folyamán egyre önállóbbá válnak, közben alakul a gyermek szociális magatartása, társas kapcsolata, önismerete. A munka végzése közben az óvónő céltudatos irányításával a gyermekek megfigyeléseket végeznek, *cselekednek, ennek segítségével tapasztalatot*-ismeretet szereznek természeti és társadalmi környezetükről. Minden munkatevékenység újabb tapasztalatok forrását jelenti. A munka hozzájárul az értelmi képességek fejlődéséhez.

Minden gyermek a képességeinek megfelelő munkafeladatot kap, egyéni sajátosságainak figyelembe vételével. A munka a napi tevékenységek természetes részét alkotja. Valamennyi munkajellegű tevékenységet a lányok és a fiúk egyaránt gyakorolják, ezzel segítjük elő a *nemek társadalmi egyenlőségét*.

Munka jellegű játékos tevékenységgel az óvodába bekerülő gyermek az önkiszolgálás terén találkozik.

- Később az óvodai munka a közösségért végzett tevékenység (naposság, növény és állatgondozás), a csoport mindennapi életével kapcsolatos munkák, segítség az óvodapedagógusnak és más óvodai dolgozónak. Fontos, hogy biztosítsunk a gyermek számára rendszeres és folyamatos tevékenységeket.
- A megfelelő eszközök, egyéb feltételek biztosításával lehetőséget adunk arra, hogy teendőiket önállóan, *saját képességeik* szerint végezzék.
- *El- és felismerje saját és mások munkájának fontosságát, jelentőségét.*

Az óvodapedagógus feladata:

- ✓ minden olyan lehetőség megteremtése, amely a *gyermek korához, fejlettségéhez, képességeihez mértén önállóan is el tud végezni.*
- ✓ *tervszerű* és fokozatos bevezetése
- ✓ elegendő idő és sokféle eszköz biztosítása,
- ✓ a gyermeki önállóság tiszteletben tartása,

- ✓ megfelelő szokás és szabályrendszer kialakítása, ahol elegendő hely és idő áll a gyermek rendelkezésére a különböző tevékenységek elvégzésére, gyakorlására,
- ✓ törekedjen arra, hogy a tevékenységek a gyermekek számára örömet jelentsenek, és ez által szívesen vállaljanak különböző feladatokat,
- ✓ legyenek rendszeres, visszatérő feladatok, amiket gyakorolhat a gyermek,
- ✓ *jól érthető, reális, fejlesztő* értékelés, az óvodapedagógus megértő, nyugodt magatartása (példája), megfelelő légkört teremt az *aktív tevékenységhez*.

Munkánk akkor sikeres, ha a gyermek:

- ✓ elfogadja társai ötleteit, javaslatait, képes alkalmazkodni társaihoz,
- ✓ kialakul kudarctűrő képessége, a munkavégzéshez szükséges attitűdök, képességek, készségek
- ✓ képes a szabályok betartására, szokások követésére,
- ✓ ismeri a különböző eszközök helyét, használatukat ismeri – vigyáz rájuk,
- ✓ a különböző munkafajtákat képes önállóan vagy kis segítséggel végezni,
- ✓ önként vállal feladatokat (saját képességeihez mérten), megpróbálja pontosan teljesíteni azokat, segítséget kér, ha problémája van,
- ✓ segítséget próbál adni társainak,
- ✓ saját és társai munkáját megbecsüli, vigyáz rájuk.

8.10. A TEVÉKENYSÉGEKBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS

A tanulás célja: *Az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése. Az ismeretszerzéshez való pozitív viszony kialakítása.*

feladata: *A tanuláshoz szükséges jártasságok, készségek, képességek kialakítása, fejlesztése. Olyan alapvető ismeretekhez juttatni, amelyek megalapozzák az iskolai tanulást.*

A tanulás tevékenységben valósul meg, alapja a játék. Játék során ismerkedik a gyermek a világgal, tárgyakkal, a tárgyak tulajdonságaival, kísérletezéssel tapasztalatokat szerez. A óvodai „tanulás” végig kíséri az egész napunkat!

A tapasztalat, felfedezés örömezt, sikerélményt okoz és ez öngerjesztő folyamat. Minél több a sikeres tapasztalat, annál nyitottabb a gyermek a környezet felé- érdeklődik, és ez által újabb ismereteket, tapasztalatokat szerez. Az élmény alapú tapasztalatszerzésben fontos szempont, hogy természetes környezetben ismerkednek az őket körülvevő világgal.

Érzékszerveik működése pontosabb lesz, ennek eredményeként észlelésük, megfigyelésük megbízhatóbbá válik, fejlődik értelmi képességük (beszédbeli és logikai teljesítő képességük).

Minél sokoldalúbb tevékenység közben megy végbe a fejlődés, annál inkább biztosítja az egyéni adottságok legteljesebb kibontakozását. A megismerési folyamat annál tökéletesebb lesz, minél több érzékszerv kapcsolódik az érzékeléshez. Ismereteiket főként átéléses tapasztalások útján bővíthetjük, *építve a gyermek előzetes tapasztalataira, ismereteire.*

Óvodánkban az ismeretszerzés folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység, így *a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja*, nem szűkül le a kezdeményezésekre. Kihasználjuk az egésznap során adódó helyzeteket teremben, udvaron és kirándulásokon. A tartalomtól függő tevékenység formában (kötött, kötetlen), szervezeti és időkeretben (korcsoporttól függően). A gyerekekkel való foglalkozást *minden esetben az óvodapedagógus* (szükség esetén más szakember) *látja el.*

Tanulási formák:

- utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás-és viselkedéstanulás (szokásalakítás)
- spontán játékos, magától jön rá
- tevékenység útján, *cselekvéses tanulás*
- pedagógus által irányított. meghatározott cél és feladat, *felfedezés*
- gyakorlati *problémamegoldás*, feladatmegoldás
- gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés

Az óvodás korú gyermek tanulásában különös hangsúlyt kap, a motoros tanulás: a gyermek a tevékenységek révén szerzi a legtöbb információt, tapasztalatot.

Az ismeretszerzés formáit: *heti renddel, ill. napirenddel* biztosítjuk a feltételeket a megfelelő időtartamú *párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek szervezéséhez.* A napirend igazodik *a gyermek egyéni igényeihez, a szokásokhoz és a tervezett tevékenységekhez.* A fejlődésben lemaradt, részfunkció zavarral küzdő gyermekek részére egyénre szabott

fejlesztési tervet dolgozunk ki, melyet a fejlettségi lapokon dokumentálunk.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során személyre szabott pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

	3-4 évesek	4-5 évesek	5-6-7 évesek
Kötetlen	Vers, mese Ének, zene, énekes játék, tánc Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka Környezet tevékeny megismerése	Vers, mese Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka Matematikai tartalmú ismeretek	Vers, mese Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka
Kötött	Mozgás Speciális mozgásfejlesztés	Mozgás Speciális mozgásfejlesztés	Mozgás Speciális mozgásfejlesztés Ének, zene, énekes játék, tánc
Kötetlen vagy kötött a témától, ill. hely- szintől függően		Környezet tevékeny megismerésére nevelés Ének, zene, énekes játék, tánc	Környezet tevékeny megismerésére nevelés Matematikai tartalmú ismeretek

Tevékenységek tartalma a napirenden belül.

Tevékenységek	3-4 éves		4-5 éves		5-6-7 éves	
	szept.-máj.	nyár	szept.-máj.	nyár	szept.-máj.	nyár
Játék, szabadon választott tevékenység	4 óra	4,5 óra	5 óra	6 óra	5,5 óra	6,5 óra
Étkezés, étkezési előkészületek	2 óra	1,70 óra	1,5 óra	1,5 óra	1 óra	1 óra
Öltözködés, testápolás	1,70 óra	1,5 óra	1,25 óra	1,25 óra	1 óra	1 óra
Pihenés, alvás	2,5 óra	2,5 óra	2 óra	2 óra	1,5 óra	1,5 óra
Mindennapos mozgás	20 perc	20 perc	25 perc	25 perc	0.5 óra	0,5 óra

Az óvodapedagógus feladatai:

- ✓ élményszerzési lehetőségek biztosítása
- ✓ megfelelő szokás és szabályrendszer kialakítása (utánzás, modellkövetés)
- ✓ biztosítson lehetőséget a közvetlen, minél több érzékszervet foglalkoztató tapasztalásra –*cselekvéses tanulásra*
- ✓ *differenciált feladatadás*
- ✓ önbizalom erősítése
- ✓ problémahelyzetek teremtésével a gyermek fantáziájának *erősítése*
- ✓ tapasztalási lehetőségek biztosítása

Munkánk akkor sikeres ha:

- testi, lelki, szociális érettség jellemzi a gyermeket
- a gyermek képes gondolatait érthetően mondatokba foglalni
- elterelő ingerek kiküszöbölésével tud egy adott dologra koncentrálni
- *önálló véleménye van*

- képes *döntéseket hozni*
- egyszerű ok-okozati összefüggéseket felismeri
- kialakul feladattudata, feladattartása
- a megszerzett ismereteit kreatív módon alkalmazza
- az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama
- a felismerés mellett megjelenik a felidézés
- szándékos figyelem kapcsán fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztás és átvitel
- cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van

9. NEMZETISÉGI NEVELÉS

A nemzetiségi óvodai nevelés célja: a pozitív önértékelés kialakítása,

feladata: a nemzetiségi hagyományok, szokások a különbözőség elfogadása, tisztelete, a nemzetiségi kultúra jellegzetességeinek, értékeinek megismerése, megszerettetése.

Felméréseink, a szülőkkel való beszélgetéseink alapján tudjuk, hogy a körzetünkben lakó roma családok nem igénylik a cigány nyelven való oktatást. Sokkal szívesebben veszik, sőt elvárják tőlünk, hogy gyermeküknek nyugodt, szeretetteljes légkört biztosítsunk. Ezt bizonyítja, hogy az óvodába kerülő 3 éves gyermek - amint biztonságban, jól érzi magát - kiereszkolja szüleitől a rendszeres óvodába járást. A szülő elsődleges igénye, hogy segítsük gyermekét hátrányainak leküzdésében, a sikeres iskolai beilleszkedéshez szükséges jártasságok, készségek és képességek megszerzésében.

Ahogy Choli Daróczi József a cigányság jeles képviselője írja egyik tanulmányában:

"a cigány családban felnövekvő gyermek születésénél fogva más szokás - érték - normarendszert kap, mint más családok gyermekei. Ezek a szokások meghatározzák életútját, és összehasonlítva a többi gyermekkel, megnehezítik az iskolába való beilleszkedését."

A cigány családokban az érzelmi nevelés a legfontosabb, mi is ezen keresztül közelítünk hozzájuk. Nevelési hitvallásunk is az érzelmi nevelés fontosságát hangsúlyozza.

Ahhoz hogy hatékony legyen a tanítás, a gyermek számára pozitív önértékelés szükséges. Nevelő munkánkkal ennek a kialakulását igyekszünk segíteni. Fogadja el és fogadtassa el önmagát, szeresse önmagát olyannak amilyen.

Ennek érdekében megismertetjük a gyermekeket népük szokásaival, hagyományaival, melyeket az óvodai élet tevékenységeibe, a játékba, a mindennapok történéseibe, a foglalkozásokba és óvodai ünnepekbe igyekszünk megjeleníteni, a zene, a szín és formavilág, a mozgás a mese, vers eszközeivel. A közös értékeink – tisztelet, összetartás, család fontossága, gyermek szeretete - segítenek a cigány kultúra megértésében.

Pedagógusainktól elvárjuk:

- ✓ a megértő, segítő magatartást,
- ✓ a különbözőség elfogadását,
- ✓ a pozitív erkölcsi tulajdonságok erősítése,
- ✓ az érzelmi kötődést, mert a nemzetiségi nevelésben alapvető, a helyes pedagógusi attitűd.

Munkánk akkor sikeres, ha a szülők:

- ✓ bizalommal fordulnak hozzánk,
- ✓ elfogadják tanácsainkat,
- ✓ elmondják véleményüket, megpróbálják elvárásaikat megfogalmazni,
- ✓ szívesen hozzák a gyermekeiket óvodába.

10. GYERMEKVÉDELEM

A gyermekvédelem célja: a *gyermeki jogok védelme* és érvényesülésének biztosítása

feladata: probléma megelőzés és - kezelés.

A veszélyeztettség olyan magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, mely a gyermeket testi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésében gátolja, illetve akadályozza. A veszélyeztettség főbb okai anyagi, szociális, erkölcsi és egészségügyi tényezőkből tevődnek össze. Bármely ok nyilvánvaló megléte egy családban alátámasztja a veszélyeztettség kategóriáját.

- A gyermekvédelem óvodai területe: a **probléma megelőzés** és a **probléma jelzés**.
- Az óvodapedagógus kiemelt figyelmet fordítson azokra a gyermekekre, akiknek fejlődését negatív környezeti hatások, hátrányok gátolják.
- Tartsa szem előtt, hogy óvodáskorban a hátrányok mindenekelőtt a gyermek érzelmeit érintik (pl.: szeretet, a gondoskodás hiánya, durva illetve elutasító bánásmód, stb.).
- Az óvoda és a család jó kapcsolatában fontos, hogy a problémákat kölcsönös bizalommal tudjuk feltárni és a megoldásban segítséget kérni illetve találni. Ehhez létfontosságú a biztonságot, meleg érzelmi légkört, élményeket, tapasztalatokat, rendszerességet biztosító egész napos óvodai élet. - Hangsúlyozott figyelmet fordítunk a környezettanulmányok elkészítésére az óvodába lépés előtt. Ha megismerjük a családi hátteret, a szociális körülményeket, képet kapunk arról, hogy kinek van szüksége segítségre, étkezési támogatásra.
- Amennyiben szükséges a megfelelő gyermekvédelmi szervezet segítségét kérjük, illetve értesítjük a problémáról.
- Az óvodapedagógusok segítik a szülőket, hogy az óvodai élet szabályait megismerjék, beszélgetések során segítséget kapjanak a gyermeknevelés kérdéseire.

Az óvodapedagógus feladatai:

- ✓ figyeljen fel a gyermekek problémáira a csoportjában,
- ✓ folyamatosan tájékoztassa a szülőt a gyermek fejlődéséről,
- ✓ rendszeresen tájékozódjon a családban történő fontos eseményekről,

- ✓ szükség esetén a gyermekvédelmi felelőssel együtt keressenek megoldást a problémára.

A gyermekvédelmi felelős feladata:

- ✓ az óvodapedagógusok jelzései alapján, segítség nyújtása az arra rászoruló gyermeknek, ill. a családnak, a támogatási lehetőségek, kérelem benyújtás módjának, megismertetésével,
- ✓ a Józsefvárosi Családsegítő és Gyermekjóléti Központtal az aktuális feladatok megbeszélése, megoldásuk nyomon követése,
- ✓ a Józsefvárosi Családsegítő és Gyermekjóléti Központ felé jelzési kötelezettség probléma esetén,
- ✓ a gyermekvédelmi esetek nyomon követése, dokumentáció kezelése.

Az óvodavezető feladata:

- ✓ a gyermekvédelmi feladatok nyomon követése,
- ✓ a szülők tájékoztatása a lehetséges támogatási, segítségnyújtási lehetőségekről,
- ✓ a gyermekvédelmi felelős beszámolója, jelzései alapján a szükséges intézkedések megtétele a gyermekvédelmi szervezetek felé.

11. KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEKEK NEVELÉSE

Célja: a sajátos nevelési igényű gyermekek, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdők, illetve a kiemelten tehetséges gyermekek családi nevelésének segítése, a közösségbe való beilleszkedésének segítése.

Feladata: az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítása, a gyermek számára egészségügyi és pedagógiai rehabilitációs, rehabilitációs ellátás biztosítása a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslata szerint.

Óvodánk külön gondot fordít arra, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdésében. Pedagógusaink rendelkeznek olyan magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal, hogy eredményes legyen sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése.

„Az óvodai nevelés a fogyatékos gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik, a nevelés hatására a sérülés arányában a fogyatékos kisgyereknél is ki kell alakulnia az alkalmazkodó készségnek, az akaraterőnek, az önállóságra törekvésnek, az együttműködésnek, ennek érdekében a napirend során mindig csak annyi segítséget kapjon a gyermek, hogy önállóan tudjon cselekedni.”

Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek fogyatékoságához igazodó, szakképzettséggel rendelkező, az integrált nevelésben tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, terapeuta (utazó-gyógypedagógus szolgálat) végzi.

Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő pedagógusok felkészítésére, a sajátos teendők ellátásának tervezésére, folyamatos tanácsadásra, a szülőkkel való kapcsolattartás terén is, szükség szerint.

Óvodánk vállalja:

- testi fogyatékos, nem mozgássérült (mozgásában nem akadályozott),
- enyhén értelmi fogyatékos

Az óvodapedagógus feladata:

- ✓ szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít a gyógypedagógus segítségével, individuális módszereket, technikákat alkalmaz,
- ✓ a foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti a munkájába,
- ✓ a gyermek fejlődésének elemzése alapján -szükség szerint- eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja,
- ✓ egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres,
- ✓ alkalmazkodik az eltérő képességekhez, viselkedéshez,
- ✓ együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

A gyógypedagógus illetve terapeuta feladata:

- ✓ segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását,
- ✓ javaslatot tesz gyógypedagógiai-specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükségletekhez igazodó módszerváltásokra,
- ✓ gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására,
- ✓ segítséget nyújt a szükséges speciális segédeszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzés lehetőségéről,
- ✓ együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait,
- ✓ kapcsolatot tart a szülőkkel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával.

Siker kritériumok:

- ❖ a gyermek sikeres beilleszkedése,
- ❖ a gyermek fejlődése, az együtt nevelés lehetőségének megvalósulása.

12. A CSALÁD ÉS AZ ÓVODA KAPCSOLATA

- a gyermek nevelése elsősorban a család feladata, az óvoda folytatja a megkezdett nevelési folyamatot,
- az óvodai nevelés eredményességének záloga a szülőkkel való eredményes kapcsolattartás,
- meg kell győznünk a szülőt az óvodai nevelés fontosságáról. Programunk tapasztalatai mutatják, hogy ott a legeredményesebb a fejlesztés, ahol a gyermek 3 évet járt óvodába,
- nyílt hetet és játszónapokat szervezünk, hogy az új gyermekek óvodakezdés előtt megismerkedjenek az óvoda dolgozóival, légkörével, játékaival. Ez segíti az óvodai életbe való beilleszkedést,
- a beszoktatás folyamatosan történik a szülő közreműködésével, segítve a problémamentes beilleszkedést,
- a szeptemberi hónapban nemcsak az új gyermekek beszoktatása, hanem a régi gyermekeink visszaszoktatása is feladat,
- a nevelési év folyamán többször is alkalmat biztosítunk, hogy a szülők betekintést nyerjenek az óvoda életébe, igényük szerint megbeszélhessék problémáikat a pedagógussal, tájékoztatást kapjanak gyermekük fejlődéséről,
- Szülői Szervezet működik az óvodában, csoportonként három szülő képviseli a szülők és gyerekek érdekeit, véleményét, rendszeres kapcsolatban áll az óvodavezetővel.
- *figyelembe vesszük a családok sajátosságait, szokásait és ehhez igazítjuk a megfelelő segítségnyújtást, érvényesítve az intervenciós gyakorlatot. Szükség szerint igénybe vehetik a logopédus, pszichológus, gyermekjóléti szolgálat segítségét.*

A kapcsolattartás formái:

- családlátogatás (szükség szerint),
- fogadóóra (szülői igény szerint),
- játszónapok,
- nyíltnapok,
- nyílthét – beiratkozáskor,
- szülői értekezlet,
- Szülői Szervezet – megbeszélés, értekezlet.

Az óvoda hagyományai, ünnepei:

- lehetőséget teremtenek az óvoda és a család közötti kapcsolat elmélyítésére, egymás szokásainak, értékrendjének jobb megismerésére,
- évek óta hagyomány óvodánkban a nyári táborozás; a gyermekek a kiegyensúlyozott légkörben felszabadulnak, mélyülnek a gyermek - gyermek, óvónő - gyermek kapcsolatok.
- jeles napokat és ünnepeket családi légkörben tartjuk; az ünnep hangulatát emeli az ünnepet megelőző készülődés, ráhangolódás.

Ünnepeink:

- farsang,
- anyák napja,
- óvodai búcsú,
- mikulás,
- karácsony,
- húsvét,
- gyermeknap,
- születés- és névnapok,
- kihívás napja,
- Várunk-rád napok,
- március 15. Nemzeti ünnep
- június 4. Nemzeti összetartozás napja.

Ezekben az ünnepeken a szülők is részt vehetnek idejüktől függően.

Történelmi ünnepeink hangulatát felidézzük, megteremtve ezzel a hazaszeretetre nevelés alapját. Március 15-én a középső és nagycsoportosok látogatást tesznek a Nemzeti Múzeumnál.

12.1. Az óvoda kapcsolat rendszere

Az óvodába lépés előtt a bölcsőde:

- A nagycsoportos gyermekek tavasszal látogatást tesznek a bölcsődében
- A bölcsőde meghívására részt veszünk a szülői értekezleten

Az óvodai élet után az iskola:

- A szükséges információ csere a leendő elsősökről és a volt óvodásokról
- A nagycsoportosok iskolalátogatásra mennek
- Az iskolákban tartandó rendezvényeken részt veszünk
- A szülőknél (nagycsoportos) javasoljuk, vegyenek részt a nyílt napokon
- A Bókay János Humán Szakközépiskola diákjai rendszeresen járnak óvodánkba hospitálás céljából.

Józsefvárosi Családsegítő és Gyermekjóléti Központ:

- A gyermek érdekeit szem előtt tartva, szükség szerint kérjük a szolgálat segítségét
- A szolgálat munkatársainak minden segítséget megadunk, ha az nem sérti a gyermek jogait
- Ha szükséges a szülőknél is javasoljuk, vegyék fel a kapcsolatot a szolgálattal
- Mindent írásban rögzítünk, erre kérjük a szolgálatot is

Józsefvárosi Pedagógiai Szakszolgálat és Pedagógiai Intézet:

- Személyes kapcsolattartás, havi rendszerességgel kijárnak óvodánkba a gyógypedagógusok, ilyenkor információt cserélünk az adott gyermekről és tanácsot kérünk, ha szükséges
- A gyermekeket mindig a szülővel egyeztetve, a gyermekek érdekeit szem előtt tartva küldjük el Nevelési Tanácsadóba (iskolaérettségi vizsgálatra stb.)
- A Nevelési Tanácsadóból kijáró logopédussal a gyermek érdekeit figyelembe véve tartjuk a kapcsolatot, segítjük munkáját.

Józsefvárosi Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Központ és Általános Iskola:

Különleges bánásmódot igénylő gyermekek speciális ellátásához utazó gyógypedagógust kérünk.

Kérünk a gyermekek fejlesztéséről, fejlődéséről tájékoztatást, ha szükséges segítséget, tanácsot.

Biztosítjuk, hogy a szülő is tájékozódhasson gyermeke fejlődéséről a gyógypedagógustól.

Egészségügyi intézmények:

Az óvoda gyermekorvosának megfelelő helyet biztosítunk a vizsgálatokhoz

A védőnővel tartjuk a kapcsolatot, ha szükséges kérjük a segítségét

A szűrővizsgálatok előtt (látás, hallás és fogászat) időben tájékoztatjuk a szülőket.

13. A PROGRAM MŰKÖDÉSÉHEZ SZÜKSÉGES FELTÉTELEK

Személyi feltételek:

- Távlati elképzelésünk, ami programunk működésének minőségi javulását eredményezné - a teljes munkaidőben foglalkoztatott, logopédus, gyógypedagógus.

Tárgyi feltételek:

- *A jogszabályban előírt eszközökkel rendelkezik az intézmény, karbantartását, pótlását a rendelkezésünkre álló költségvetésből fedezzük.*
- Az épület adottságaiból adódó felújítási beruházásokban a fenntartó segítsége szükséges.

14. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

A program érvényességi ideje: **2013. augusztus 31.- visszavonásig**

Az óvoda nevelő testülete 1998. szeptember 8.-i értekezletén egyhangúan elfogadta a Porkolábné dr. Balogh Katalin: Komplex prevenció program alapján, részben adaptált Komplex korrekció "VÁRUNK - RÁD" helyi nevelési programot.

A program bevezetésének időpontja: **1999. szeptember 1.**

A program első felülvizsgálatának ideje: **2001. december**

A következő felülvizsgálat ideje: **2012. I. félév**

A helyi óvodai nevelési program módosításának kötelező indoka:

- törvényi jogszabályváltozás,
- a fenntartó által meghatározott feladat változás.

A módosítás lehetséges indokai:

- sikeres innováció eredményeinek beépítése,
- a minőségfejlesztési munka eredményeinek beépítése, illetve kevésbé eredményes elképzelések elhagyása.

A helyi óvodai nevelési program nem kötelező módosítását – a vezetőnek benyújtott írásbeli előterjesztés után, a nevelőtestület 50+1%-os támogatásával – kérheti a Közalkalmazotti Tanács elnöke, mint döntés előkészítő és érdekegyeztető fórum képviselője.

A helyi nevelési program nyilvánossága:

- egy példány a csoportokban megtalálható,
- egy példány az óvodavezető irodájában található,
- a szülők részére készített rövidített változat a bejáratnál, a szülői faliújságon,
- a szülők a csoportokban lévő példányt is tanulmányozhatják,

A helyi nevelési program melléklete az eszköz és felszerelési jegyzék.

15. FÜGGELÉK

II. Az 1/ 1998. (VII. 24.) OM rendeletben foglalt a nevelési-oktatási intézmények kötelező (minimális) eszközeinek és felszerelésének JEGYZÉKE

A nevelőmunkát segítő játékok és egyéb eszközök:

Eszköz, felszerelés	Mennyiség
Különböző játékformák eszközei, (mozgásos, szerepjátékok, építő-konstrukciós, szabályszerpjátékok, dramatizálás, bábozás, barkácsolás)	csoportonként az előírásnak és a Helyi Nevelési Programnak megfelelően, folyamatos felújítással, bővítéssel
Mozgáskultúrát, mozgásfejlesztést segítő eszközök	tornaszobában, csoportonként labdák, babzsákok, szalagok, karikák, botok, kendők a gyermekek létszáma szerint, WESCO-különbéféle mozgásfejlesztő eszközök, bordásfal, tornapad
Ének, zene, énekes játékok eszközei	csoportonként az óvoda nevelési programja szerint a gyermekek létszámának megfelelően (ritmus hangszerek, cintányér, triangulum, csörgők, dobok, stb.)
Anyanyelvi fejlesztésnek, kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei	szertárban „Képek az anyanyelvi kommunikációs neveléshez” című óvodai taneszköz, amely minden csoport számára elérhető csoportonként gyermekkézre való bábok, mesekönyvek, fejdíszek-aktuálisan bővítve a programban megfogalmazottaknak megfelelően
Értelmi képességeket és kreativitást fejlesztő eszközök és anyagok	csoportonként Ravensburger fejlesztőjátékok, lego, duplo, különböző társasjátékok, pedagógusok által készített eszközök (folyamatos újítással) szertárban Minimat I.-II. készlet

<p>Ábrázoló tevékenységet fejlesztő eszközök, anyagok</p>	<p>csoportonként gyermek létszámának figyelembe vételével, évenkénti beszerzéssel (festékek, zsírkréták, gyurmák, ceruzák, papírok, stb.)</p>												
<p>Természeti-emberi-tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok</p>	<p>csoportonként gyermeklétszámnak, szükségletnek megfelelően szemléltető képek, eszközök a programnak megfelelően</p> <p>szertárban „Emberek világa”, „Állatok világa”, „Közlekedés világa”-szemléltető kártya sorozat. „Világunk hangjai” –audió kazetta</p>												
<p>Munka jellegű tevékenységek eszközei</p>	<p>Programnak megfelelően a gyermeklétszám szerinti mennyiségben, igény szerint megújítva (napos-kötények, gyermekeknek való seprűk, lapátok, kerti szerszámok)</p>												
<p>Nevelőmunkát segítő egyéb eszközök</p>	<table> <tr> <td>Videó-DVD</td> <td>1 db</td> </tr> <tr> <td>televízió</td> <td>2 db</td> </tr> <tr> <td>magnetofon</td> <td>csoportonként 1 db</td> </tr> <tr> <td>diavetítő</td> <td>csoportonként 1 db</td> </tr> <tr> <td>vetítívászon</td> <td>1 db</td> </tr> <tr> <td>hangszer (pedagógusoknak)</td> <td>szertárban 1 db</td> </tr> </table>	Videó-DVD	1 db	televízió	2 db	magnetofon	csoportonként 1 db	diavetítő	csoportonként 1 db	vetítívászon	1 db	hangszer (pedagógusoknak)	szertárban 1 db
Videó-DVD	1 db												
televízió	2 db												
magnetofon	csoportonként 1 db												
diavetítő	csoportonként 1 db												
vetítívászon	1 db												
hangszer (pedagógusoknak)	szertárban 1 db												

- **egyéni fejlesztést szolgáló speciális fejlesztőpedagógusnak a program felszerelése szerint**

16. LEGITIMIZÁCIÓS ZÁRADÉK

Véleményét nyilvánította: 2013. ....hónap .....nap

SZSZ elnök

A nevelőtestület részéről elfogadta: 2013. ....hónap .....nap

---

óvodavezető

P.H.

óvodapedagógus